

protestáns Téka

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi
Karának diákújsága

III. évfolyam 1. szám, 2008. február.
Megjelenik évente 8 alkalommal:
*február, március, április, május,
szeptember, október, november, december.*

Felelős kiadó:
Dunamelléki Református Egyházkerület

Felelős szerkesztő:
Dr. Békési Sándor, a KRE-HTK dékánja

A szerkesztőség címe:
1092 Budapest, Ráday utca 28.
Tel/fax: 06/1-218-0266, 06/30-488-8780
e-mail: protestansteka@gmail.com

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság:
Apostagi Zoltán Adorján, Babos Boglárka,
Csőke János, Damásdi Luca, Esztergály Előd Gábor,
Farkas István, Gyerkó Imola, Hajdú Éva, Kókai Géza,
Murányi Melinda, Ruzsa-Nagy Zoltán, Tóth Emese Tünde.

Korrektor:
Damásdi Luca, Dr. Egeresiné Szűrszabó Anikó,
Gyerkó Imola és Tóth Emese Tünde

Főszerkesztő és tördelő:
Esztergály Előd Gábor

Leveleiket, kézírataikat elektronikus és postai úton is
fogadjuk. A kéziratokat nem őrizzük meg és
nem küldjük vissza.

A folyóirat megjelenését és terjedelmét az eladott
példányszámok határozzák meg, ezért minden támo-
gatást hálás szívvel fogadunk a következő számlaszámra:

Dunamelléki Református Egyházkerület
HVB Hungary Bank
10918001-00000014-94920050

ISSN 1788-8778

Nyomás és kötés:
Graphitype Kft., Budapest

Felelős vezető:
Kosz János

A Protestáns Téka ára: 170 Ft

Tartalom

BEVEZETŐ GONDOLATOK	2
Békési Sándor, <i>Vigyázó szemetek a Károli Egyetemre vessétek</i>	3
ÉLŐ EMLÉKEZET	
Karasszon István, <i>Tudós a családban: Pap László portréja</i>	5
IZRAEL – IZRAEL	
Literáty Zoltán, <i>Bevezető</i>	9
Pete Violetta, <i>Benyomások Jézus nyomában</i>	10
Rácsok Andrea, <i>Izraelben jártam,...</i>	11
Babos Boglárka, <i>Szentföldi zarándokút</i>	14
Tóth Zsuzsanna, <i>Ez is az a föld!</i>	16
Körkérdés a szentföldi tanulmányi út részvevőihöz	17
ÍGY ÍRUNK MI	
Boza Kristóf, <i>Róma-parti séták</i>	23
ÉLŐ HIT	
Kókai Géza, <i>Nagybójt – beszélgetés Puskás Attilával</i>	28
A BIBLIA ÉVE	
Bemutatkozik a Biblia Múzeum	34
György Antal, <i>Az én útítársam</i>	35
TÖRTÉNETEK	
Medgyessy László, <i>A bombavetőök dilemmája</i>	36

ELŐFIZETÉS

Az újság előfizethető személyesen, vagy a
Dunamelléki Református Egyházkerület
számlaszámára befizetett előfizetési díjjal,
jelezve annak jogcímét.

Az újság előfizetésének ára 1 évre
(postaköltséggel): 1300 Ft/8 szám.

Címlapon:
Izraeli tanulmányút, 2008.

JELLEN SZÁMUNKBAN KÖZREMŰKÖDTEK:

Dr. Békési Sándor, a KRE-HTK dékánja
Bölcsföldi András, a KRE-HTK spirituálisa
Dr. Karasszon István, a KRE-HTK Ószövetségi
Tanszékének vezetője
Literáty Zoltán, a KRE-HTK Gyakorlati Tanszé-
kének tanársegédje
Dr. Medgyessy László, vendégprofesszor (USA)
Babos Boglárka, II. évf., lelkész szak
Boza Kristóf, V. évf., lelkész szak
Esztergály Előd Gábor, IV. évf., lelkész szak
Kókai Géza, IV. évf., lelkész szak
Pete Violetta, III. évf., lelkész szak
Rácsok Andrea, lelkész
Szanyi Ferenc, IV. évf., lelkész szak
Tóth Emese Tünde, III. évf., lelkész szak
Tóth Zsuzsanna, II. évf., lelkész szak

„Kegyelem és békesség adassék néktek bőségesen az Istennek és a mi Urunknak, Jézusnak megismerésében.“ (2Pt 1,2)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI GONDOLATOK

Nagy szeretettel üdvözlö a szerkesztőbizottság kedves Olvasóinkat a Protestáns Téka III. évfolyamának első számával. Az új esztendő kezdetén, mint ahogyan azt már megszokhatták, röviden szeretném felvázolni erre az esztendőre kitűzött céljainkat, terveinket.

Mint arról már az előző számban is hírt adtunk, és nyilván más fórumokról is tájékozódtak Olvasóink, a Magyar Bibliatársulat kezdeményezésére a történelmi keresztyén egyházak a 2008-as évet a Biblia évének kiáltották ki. A központi rendezvényeken túl, melyekről részletes információk tekinthetők meg a www.bibliaeve.hu honlapon, lehetőség (!) van önálló rendezvények szervezésére is. A szervezők nemcsak a különböző intézményektől várják az aktív részvételt, hanem a gyülekezetektől és más kisebb csoportoktól, egyesületektől is.

Ezen felhívásnak engedelmességedre a budapesti Teológia hallgatói is aktívan részt kívánnak venni az eseménysorozatokban.

A rendezvényeken való személyes részvétel mellett a Protestáns Téka is, mint a Teológia diákújsága, a 2008-as esztendőt a Biblia Éve jegyében tölti. A februári első számtól kezdődően új rovatot indítunk *A Biblia Éve* címmel. A rovat tartalmát tekintve sokrétű lesz. Egyrészt tartalmazni fogja mindazon írásokat, amelyek *A Biblia Éve* kapcsán beérkeznek hozzánk Olvasóinktól, másrészt elindítunk egy fórumot, amelyben Olvasóink feltehetik azon kérdéseiket, amelyek a Bibliával kapcsolatosan felvetődnek, és szeretnék, ha a teológia jeles képviselői, professzoraink válaszolnának rá. Továbbá ez a rovat fogja tartalmazni azon írásokat is, amelyeket a professzoroktól és a hallgatóktól kérünk a témában. Mindezeket túl a rovat szerves részét fogja képezni minden esemény és előadás, ami a Biblia Múzeum szervezésében megrendezésre kerül.

Kedves Olvasóink!

A Protestáns Téka megjelenését egyházkerületi támogatásból tudjuk fedezni, melyért ezúton is köszönetet mondunk kerületünk vezetőinek. Mindemellett mégis arra kérjük tisztelt Olvasóinkat, hogy előfizetéseikkel és adományaikkal továbbra is támogassák a diákok kezdeményezését, a Protestáns Téka megjelenését. Ugyanis, ha sikerül elérni, hogy a Téka önfenntartó legyen, a kerületi támogatást további diákezdeményezésekre tudnánk fordítani. A mellékelt csekkek felhasználásával, kérjük, buzdítsanak másokat is előfizetésre, hogy minél szélesebb körben ismert lehessen a budapesti Teológia diákújsága, hogy segítségével előbbé válhasson a Teológia és a gyülekezetek kapcsolata.

Ezúton tájékoztatjuk jelenlegi és leendő előfizetőinket, hogy a mellékelt postai csekk befizetésével a Protestáns Téka a 2008-as esztendőre is előfizethető. Az előfizetés ára egy évre változatlanul 1300 Ft, amely magában foglalja a postaköltséget is.

Olvasói leveleket, írásokat, hozzászólásokat és a Bibliával kapcsolatos kérdéseket továbbra is sok szeretettel fogadunk mind elektronikus, mind postai úton.

ISTEN ÁLDÁSA KÍSÉRJE AZ ÚJ ESZTENDŐBEN IS
VALAMENNYI OLVASÓNKAT!

A Szerkesztőbizottság nevében tisztelettel:

Esztergyály Előd Gábor
Főszerkesztő

VIGYÁZÓ SZEME- TEK A KÁROLI EGYETEMRE VESSÉTEK!

Két hónapja veszélyben van a Károli Gáspár Református Egyetem léte azáltal, hogy fenntartója, a Magyarországi Református Egyház felelősséggel felruházott elnöksége megvonta anyagi támogatását az intézménytől.

Az eljárás körülményei tisztázatlanok. 2007 decemberében a Zsinat még határozott az Egyetem támogatásáról, majd néhány nappal később a Zsinat elnökségének néhány tagja egy általa ki-nevezett Gazdasági Tanács hatáskörébe adta át az Egyetem ügyét, mely kérdéses jogosítványú Tanács a Zsinat által megítélt összeget bizonyos gazdasági észszerűség hiányára hivatkozva visszavonta.

Ezek a pusztá tények, melyeknek háttéréről valójában nem sokat lehet tudni. A fenntartót képviselő új Tanács hivatalnokának hivatalos, belső direktívája még érthetlenebbé teszi a fejleményeket. Ráadásul hallgatás övezi a történeteket az érintettek körében is. Mintha nem egyetemről, hanem egy kis trafik bérbeadásáról lenne szó.

A hallgatás nem használ a következtetések és a tanulságok levonásának sem. Ezért a Károli Egyetem egyik dékánjaként, aki az intézmény születése óta a református egyetem szerény eszközökkel rendelkező híve, az események óta gondolkodom a történetek okán és célján. Ebbéli töprengésemben arra a következtetésre jutottam többedmagammal, hogy bármilyen jó szándék feltételezése mellett is a fenntartó ettől a pillanattól kezdve felelős kötelessége – a fenntartás terhe – alól vonja ki magát, annak ellenére, hogy erre a Magyarországi Református Egyház nem hatalmazta fel. Természetesen a jelenlegi állapotnak

többféle olvasata lehet, de egyértelmű, nyílt és őszinte beszéd hiányában a történetek üzenete a következő értelmezésekre adhat okot:

1) A fenntartó 0 forint „támogatásával“ akarta ellenére is szerencsétlen jelzést adott a jelenlegi kormányzat felé a hallgatók utáni normatív támogatás megvonására, s ezzel együtt a Károli Egyetem ellehetetlenítésére. Hiszen jogosan vetődhet fel a kérdés: Minek támogasson az állam olyan intézményt, amelyet saját fenntartója sem támogat? A taktikai hiba természetesen még nem feltételezi a stratégiai szándékot.

2) A decemberben meghozott zsinati döntésnek illetően gyors felülírása – egy ilyen horderejű ügyben illetéktelen csoport részéről – felvetné egy belső puccs megtörténetének lehetőségét, ha rosszhiszemű lennének ebben az ügyben. Azonban e gondolattól távol állva, arra a következtetésre jutottam, hogy a költségvetés gazdaságtechnikai megjobbítására hozták létre az ominózus tanácsot, s ezért joggal bízhatom a fenntartó és Egyeteme közötti intenzív és jobbitó párbeszéd megindulásában és a költségvetés támogatói oldalról történő mielőbbi kiigazításában.

3) Az a közel 2, 5 milliárd forint, amely az adófizetők 2007-es 1%-os felajánlásából került a Református Egyház költségvetésébe, és ebből a Károli Egyetemnek juttatott 0 forint közötti különbség már nem is mennyiségi, sokkal inkább minőségi és erkölcsi kérdéseket vet fel. Nevezetesen, velem együtt több ezer más adózó állampolgár joggal kérdezhet rá, hogy a Református Egyház részére általunk felajánlott összeg mennyiben került jó sáfárok kezére akkor, ami-

kor ebből a pénzből Egyházunknak – Európában egyedülálló – református egyeteme nem kap semmit? A kételkedést nem tisztességes megelőlegezni, mindenesetre a fenntartó részéről a Károli Egyetem méltányos támogatása lehet csak minden kétségnek cáfolata.

5) A támogatás negligálásának magyarázata nagyon lehangoló következtetéshez vezet: a fenntartó az Egyetemet tehernek érzi, és nincsen szüksége rá. Miután ennek szerencsétlen és akaratlan üzenetét a fent említett néhány tagú csoport vetíti intézkedésével az egyházi és a világi társadalom elé, a szerencsétlenségben részint megnyugtató, hogy nem a Magyarországi Református Egyház egészéről és áldozatos tagjainak elképzeléséről van szó.

6) Még ha ideig-óráig is tart, a támogatás elmaradásának végső üzenete a református társadalom számára letagadhatatlanul felháborító és egyben szégyen. Jó érzésű, tisztességes és logikusan gondolkodó embernek ez a helyzet érthetetlen, s nagy keserőséget okoz saját egyházi közösségén belül éppúgy, mint tágabban, az egységes nemzeti kultúra épülésének vonatkozásában is. A fenntartó képviselőinek ebből feltétlenül okulnia kell.

A Hittudományi Kar dékánjaként, mint a Károli Egyetem utóbbi három évének közvetlen tanúja, egyet állíthatok: a sok gazdasági, bürokratikus és oktatásszervezést érintő próbatétel ellenére egyetemünket dr. Szűcs Ferenc rektor valamennyi oktató és kutató meglegedésével példamutató humanitással és – teológus lévén – divinitással irányítja úgy, hogy sem anyagilag, sem szellemileg, sem pedig lelkületét tekintve nem kellett soha szégyenkezni. Sőt, költségvetése a szerény támogatások ellenére is mindig egyensúlyban volt, sok más egyetemmel ellentétben. Ez biztonságot adott ahhoz, hogy sajátos karakterünket építhessük, természetesen mindig a fejlesztések és az álmok megvalósulásának reményében. Kis egyetemről van szó, amelynek családias természetét valamennyi kar munkájának javára tudja fordítani.

A Károli Gáspár Református Egyetem éppen református hagyományaira épülve, ugyanakkor a szellemtudományokat korszerűen művelve lett egy új hungarikummá, több szakjában, mint például a pszichológia, országunk első képzési helyévé. A Károli a magyar református értelmiség kinevelésének legfőbb műhelye, a kutatók és oktatók tudományos szemléletének megfelelő laboratóriuma, amelyben a jövő szellemtudományának új kitörési módjai rejlenek. Többször írtam már arról, hogy minden esély megvan a Károli Egyetem kulcsszerepét illetően a jövő szellemtudományának megújításában is, ha a humanista és reformátori tradícióból eredő holisztikus szemlélettel szoros kapcsolatot épít ki a különböző tudományágak között (Egyetemes kérdés; Sodalitas I-II. Reformátusok Lapja, 2006. 30. és 2007. 5-6.). Nemcsak tanári állományában és műhelyeiben, intézményeiben, kapcsolatszerében van fejlődő stádiumban, hanem az országos igény is igen megnőtt a felvételiző diákok részéről.

Olyan nemzeti értékről van szó tehát, amelynek hozzá méltó sáfárok viselhetik gondját. Ezért nagyon fontos a Magyarországi Református Egyház valamennyi gyülekezetétől és tagjától az a jogos kiállás, hogy szüntelenül rákérdezzen, utánanézzon saját egyetemének fenntartására, gondviselésére, és megfelelő közjogi úton ellenőrizze is azt. Nyilvánvaló lett mára az, hogy a református egyház Károli Egyeteme csak akkor marad fenn, ha minden egyes református ember, presbiter, lelkipásztor, diakónus, tanár; minden egyes gyülekezet, a legkisebbektől a legnagyobbakig tudatosítja magában: Bethlen Gábor álma, egy Európában egyedülálló egyetem van a kezében. Olyan intézmény, amely a mai ádáz és igaztalan versenyben gyermekeinek, unokáinak és az eljövendő nemzedéknek talán az egyetlen kitörési pontja lehet a műveltséghez és a társadalmi fejlődéshez.

Dr. Békési Sándor
a KRE-HTK dékánja

KARASSZON ISTVÁN

TUDÓS A CSALÁDBAN: PAP LÁSZLÓ PORTRÉJA

A tisztesség kedvéért azzal kell kezdem, hogy bár sokféle forrásból táplálkoznak ismereteim Pap Lászlóról, mégis rendkívül töredékes és nagyon szubjektív az a kép, amit én közölhetek: későn, csak a hetvenes években maradtak fenn számomra olyan emlékek róla, amelyek már egy majdnem felnőtt ember emlékei. A korábbiak jórészt a családi legendárium részei, amelyek, persze, nem kevésbé értékesek, s tényeken nyugszanak. Hiszen lehet-e elfelejteni, hogy a bátyám életét mentette meg az ötvenes években? Ugyanaz a szinte gyógyíthatatlan betegség, amivel ő maga is küzdött gyermekkorában, a bátyámat is megtámadta, s az ő kezéből származott az a gyógyszer, amivel a csoda szintű gyógyulás lehetséges lett. A komolyság mellett azonban ezekből a családi történetekből a derű sem hiányzik. Szüleim 1951 augusztusában őt kérték meg az esküvői szolgálatra, s az orgona mellett ülő nagybátyám, aki mind az összhangzatokhoz, mind a huncutságokhoz jól értett, ájtatos egyházi harmóniákkal Verdi áriáját játszotta a templomban: La femme e mobile. A szolgálattevő persze utólag elismeréssel nyilatkozott a produkcióról, de kellő módon figyelmeztette a renitens papot, hogy sem a liturgiához, sem a családi ünnep komolyságához nem illik az ilyen tréfa. A családi legendárium nyilván komoly dolgokról is megemlékezik; innen tudom, hogy H. Berkhof budapesti látogatása alkalmával Péter János (aki jól beszélt németül, franciául, angolul és oroszul is, de hollandul nem tudott) dühösen, sziszegve kérte, hogy ne hollandul beszéljen a vendéggel Pap László. Ma már talán nehezen elképzelhető, hogy mennyire minden és mindenki megfigyelés alatt állt akkor. Pap László azonban hangosan és egyértelműen válaszolt: holland emberrel én hollandul beszélek. – Ismétlem, az én személyes tapasztalataim egészen mások: én egy végtelenül kedves és kellemesen derűs embert ismertem, aki saját tragikus élet-története felett magasan lebegett, s bár a részletekkel is foglalkozott, mégis nyugodtan tudta

hozzájuk fűzni: ez ma már egyháztörténelem. Meglepett, hogy bár írásaiban előzőleg semmi nyomát nem láttam, a beszélgetésekben erős barthiánus hatást tanúsított (annak ellenére, hogy személyes kapcsolata Barth Károllyal nem csak pozitív volt). Ismétlem: én nem láttam soha azt az embert, aki egy külföldre készülő diákját kidobta a szobájából, mert az nem beszélt folyékonyan annak az országnak a nyelvét, ahova készült. Én csak azzal a Pap Lászlóval találkoztam, aki minden Sára-napon nagyanymnak szép köszöntést írt – majd nagyanym halála után nem akart ezzel a szokással szakítani, s anyámhoz intézte szokásos köszöntőjét.

Ennek hátterén talán érthető a csodálatom. Ritka és mindenképpen csodálatra méltó eredmény, hogy valaki már élete húszas éveiben világhírnévre tegyen szert, ráadásul teológiai kutatás révén – ahol tudjuk, néha negyven év kutatás is kevésnek bizonyul. Bizonytalán szükség volt ehhez arra is, hogy kitűnő tanároknál tanuljon Pap László – már Debrecenben kiemelhetjük Kállay Kálmánt, de Utrechtben Th. Obbinkot, s végül Zürichben L. Köhler. Az a disszertáció, amellyel a holland királynő kitüntetését nyerte el Pap László 1931-ben (s majd németül 1933-ban jelent meg: Das israelitische Neujahrsfest), mégis lényegesen több, mint egy kiváló tanároknál tanult, jeles diák jó munkája: az akkori kutatás legmagasabb pontját képviselte ez a disszertáció, még professzorok között is. A formakritikai kutatás a harmincas években ugyan már nem volt új, hiszen H. Gunkel már évtizedek óta gyakorolta. Új volt azonban az az irányzat, amit ezen belül Gunkel tanítványa, S. Mowinckel képviselt: a zsolttárok magyarázatának kultikus és rituális magyarázata. Csak hogy láthassuk, mennyire a kutatás sűrűjében vagyunk: H. Gunkel zsolttárkommentárja 1926-ban jelent meg; S. Mowinckel Psalmenstudienje (II. kötet) 1922-ben. A kultikus magyarázaton belül Pap László 1931-ben az egyik legfontosabb témát veszi elő: az úgynevezett trónralépési

zsoltárok (46, 92-96, 99) magyarázatát, amelyet Mowinckel a babiloni akítu-ünnep mintájára képzelt el, s föltételezett egy hasonló, évenkénti trónralépési ünnepet Izraelben is. A disszertáció sorra veszi az érveket, s elutasítja ezt a magyarázatot: Izraelben ilyen ünnep nem létezhetett. Maga H. Gunkel nem ismerhette ezt a disszertációt, s tanítványa, Mowinckel könyvéről nem is nyilatkozott hosszú ideig; 1932-ben meg is halt, de 1933-ban posthumus megjelent *Einleitung in die Psalmen* című munkájában maga is szomorú szívvel utasítja el tanítványa magyarázatát – ez a könyv még mindig nem ismerhette Pap László disszertációját, hiszen ugyanazon évben jelent meg a két könyv! Csupán annyit mondhatunk, hogy egymástól függetlenül jutott ugyanarra a véleményre az ifjú tudós és a formakritika nagymestere – óriási elismerés, talán még nagyobb, mint a holland királynő kitüntetése. Számítsuk ehhez hozzá, hogy sem Th. Obbink, sem L. Köhler nem a formakritikáról volt híres – Pap László gondolatát bizonytalán még Debrecenből hozta, s aki munkáját segíthette, az egyedül Kállay Kálmán volt. Ő ugyanis már viszonylag korán ismertette Gunkel tanításait diákjaival.

Úgy érzem, itt az ideje, hogy helyére tegyünk egy régi kérdést. A disszertációról Pákozdy László Márton többször is úgy nyilatkozott, hogy tulajdonképpen nem tartalmaz újat, hiszen az ő mestere, a hallei O. Eißfeldt már korábban írt egy cikket a mowinckeli zoltár-magyarázat elutasítása tárgyában. Bárhogy nézzük is a két tudós között meghúzódó konkurencia-helyzetet, ez a közlés igaz. A látszat azonban csalóka, hiszen számunkra Eißfeldt a német ószövetség-tudomány egyik kimagasló alakja, jóllehet ekkor még fiatal tanár, aki 1922-ben hallei katedráját a szintén 1922-ben megjelent Hexateuch-Synopse révén nyerte el, s a formakritikával szemben a forráskritika felújítását szorgalmazta. Kritikája egyszersmind a formakritika elutasítása is akart lenni – hogy úgy mondjuk, retrográd, sőt repriminációs kritika. Pap László kritikájának ehhez semmi köze, hiszen ő előremutató, a legújabb kutatás szükségyszerű tévedéseit korrigáló kritika akart lenni – és az is volt! Ez nem jelenti O. Eißfeldt munkásságának a lebecsülését, hiszen őt éppen Akadémiánk tisztelte meg díszdoktorátussal 1955-ben; jelenti viszont azt, hogy a kutatás tovább ment, tovább kellett mennie, s ebben Pap Lászlónak jelentős része volt.

A Budapesti Református Teológiai Akadémiára 1938-ban nyert kinevezést Pap László – meglehetősen zord körülmények között, amiket ezúttal nem kívánok részletezni. Minket itt most csak annyi érdekel, hogy a döntés kifejezetten Ravasz László akarata volt, s az a szándék állt mögötte, hogy új alapokra helyezze az Ószövetség oktatását intézményünkben. Ez történt. Másutt talán kemény kötések könyveket írhattak a tudósok; itt sokszorosított jegyzetekre volt szükség, amelyekből bőven született az ezt követő években. Ennek a tevékenységnek a sikeréről azonban inkább valljanak azok, akik maguk is átérték ezeket az éveket, s foglalkozunk csupán a megjelent művekkel magukkal! Kiemelkedő jelentőségűnek tűnik az *Ószövetségi bibliai theologia* (1948) megírása, hiszen ez a rövid kurzus Pap László tanárának, L. Köhlernek az 1936-ban megjelent teológiáját összegzi. Talán emlékeznek némelyek még arra, hogy a vallástörténeti iskola munkássága nyomán már a 20. század tízes és húszas éveiben arról beszéltek, hogy a bibliai teológia mint diszciplína meg fog szűnni, s csak bibliai vallástörténetről beszélhetünk. A debreceni tudós Varga Zsigmond tökéletesen képviselte ezt az álláspontot, hiszen ő valóban általános vallástörténetet, majd bibliai vallástörténetet írt. A kutatásban a harmincas évek közepe jelentette az áttörést, amikor (többek között) L. Köhler kifejezetten a bibliai teológiához kanyarodott vissza. Ma, G. von Rad után, természetesen másként tekintünk ezekre az évekre. Az viszont mindenképpen elismerést érdemel, ha a negyvenes években a bibliai tárgyak oktatása, jelesül az ószövetségi teológia, az akkori idők legmagasabb nemzetközi színvonalán történt. Hasonló szellemben már korábban is adott ki jegyzetet Pap László: *Az Ószövetség vallása* címmel, majd később (1954-ben) *Az Ószövetség eszkatológiája* címmel e témának egy fontos részkérdését dolgozta ki. És ezen túl, természetesen, a reguláris oktatás dokumentumait figyelhetjük meg: *A héber nyelvtan* két részben jelent meg 1939/1940-ben, majd az *Ószövetségi bevezetés* 1942-ben. Az exegézis-jegyzetek sorban következtek ezután: magától értetődik, hogy a zoltárok jó részét magyarázta az ifjú professzor, majd Józsué, Ézsaiás vagy a Genézis könyveinek válogatott szakaszairól jelentek meg jegyzetek. – E sorból talán kiemelendő, hogy Pap László volt az első a teológiai tanárok közül, aki Palesztinába utazott tanulmányútra. Már 1940-

ben egy cikkben hívja fel a figyelmet arra, hogy az izraeli archeológia eredményeit a bibliamagyarázatban is hasznosítani kell. Tanulmányútjának gyümölcse viszont, hogy diákok számára is hozzáférhetővé tette ezeket az eredményeket a bibliai régiségtanról írt tankönyvében. – Mindezt azért tartottam fontosnak itt felsorolni, hogy egy téves benyomástól megóvjam hallgatóimat: kívülállónak úgy tűnhetne, hogy Pap László nemzetközi szinten induló karrierje után intézményünkben elszürkült, hiszen azt a teljesítményt soha nem ismételte meg, amit doktorálása során láthattunk. A valóság azonban más: a mi intézményünkben Pap László volt az első, aki a szó mai értelmében vett őszösvéstudomány teljes területét lefedte, s oktatói munkájában világszínvonalon képviselte. Elszürkülésnek ezt aligha nevezhetjük – főként, ha hozzá vesszük, hogy tiszteletre méltó és tudós elődei között senki nem volt, aki ezt akár csak megkísérelhette volna. Hogy emellett egyházi és ökumenikus munkára is maradt energiája, azt nem ennek az előadásnak kell kifejtenie; annyi azonban világos, hogy mai tudós csak csodálattal nézhet erre a teljesítményre!

Nem lehet elhanyagolni Pap László tudományos-szervező munkásságát sem. Ez azért is fontos, mert – paradox módon – éppen az ötvenes évek első fele jelentette intézményünk aranykorát, s ebben Pap Lászlónak oroszlanrésze volt. Jó érzéssel választotta ki (ahol legalábbis megtehetette) a munkatársakat. Nagy Barna alkalmazása tudomásom szerint az ő érdeme volt, de Bucsay Mihály is hálával említette nekem Pap László segítségét ez időben. Ne feledjük, hogy a Ráday Könyvtár vezetése is ez időben az igazgató feladata volt, s ott két kitűnő ifjú tudós bontogathatta szárnyait: Zsindely Endre és Benda Kálmán egyaránt hálával emlegették nekem, hogy annak idején menedéket is jelentett számukra a Ráday Könyvtár alkalmazása. Érdekességként említtem, hogy Akadémiánk intézményes fejlődése párhuzamosan haladt a Princeton Theological Seminary meredek ívű fejlődésével – az ottani president, John Mackay személyes barátságban volt Pap Lászlóval. S csak érdekes elgondolnunk, hogy ha az a barbár beavatkozás Akadémiánk fejlődésébe nem történt volna meg, amellyel 1958-ban végérvényesen eltávolították Pap Lászlót köreinkből, akkor talán mi is úgy néznénk ki ma, mint a princetoni testvérintézmény – még elgondolni is ijesztően hízogó!

Magáról a tragédiáról nem feladatom szólni; nem is tudnék tudományos objektivitással beszélni róla, úgy, ahogy azt az Őszösvéstudatóról teszem. A szubjektivizmus előnyeit kihasználva csupán egyetlen dolgot hadd említsek, abban a reménységben, hogy segíték vele. Ismét fölmerül a kommunizmushoz való viszony kérdésében is Pákozdy László Márton neve, aki egészen más álláspontot képviselt, mint Pap László. Mivel mindkettejükkel elég sok, igen jó hangulatú beszélgetésem volt, ezért az ellenállást egész közletről láthattam, bár itt jegyzem meg, hogy – szemben a mai parlamenti vitakozások stílusával – ők ketten egymásra soha nem mondtak rosszat előttem. Bizonytal tudták, hogy kényelmetlenül érintene ez! Az ellenállást leginkább azon tudtam lemérni, hogy Pap László mindig a legnagyobb tisztelettel beszélt Ravasz Lászlóról (akit Pákozdy inkább elmarasztalt beszélgetéseinkben), míg erős, bár tárgyyszerű kritikával illette Bereczky Albertet (őt viszont Pákozdy dicsérte néha talán kritikátlanul is). Úgy hiszem, értem a kettejük közötti különbséget. Pap László Szentesen született – s e város nekem is otthonom, hiszen 1955-ig szüleim ott szolgáltak. Később viszont a Hódmezővásárhelyhez tartozó Mártélyra költöztek, ahol életem első évtizedét leéltem – Hódmezővásárhely Pákozdy László Márton szülővárosa volt. A két személyben én pontosan érzem a két város közötti különbséget is! Szentes (bár az utóbbi ötven évben csúnyán elhanyagolták) Csongrád megye fővárosa volt; a vidéki polgári intelligencia legnemesebb otthona, s ebben Pap László szüleinek, Pap Lajos lelkésznek és Gonda Júliának, a polgári iskola igazgatónőjének, egy Kossuth-párti képviselő leszármazottjának óriási szerepe és tekintélye volt. Ez a grémium soha nem fogadta el a kommunizmust! Hódmezővásárhely szellemileg semmivel sem volt gyengébb, mégis az agrárproletariátus szenvedését már jobban érezte! Pákozdy László Márton zsigerből mindig baloldali volt, s ráadásul a zsidómentésben erős náciellenesség is párosult ehhez. Hozzáértő szem látja: ez azonban messze nem azonosítható azzal a kommunizmussal, ami negyven esztendeig Magyarországot uralta! A két személy ugyan inkompatibilis – az is volt. Mégis összeköti őket a különbözőségeken túl, hogy mindkettejüknek első renden inkább azzal az egyházvezetéssel volt baja, amelyik kiszolgált az állami vezetést. Neveket nem mondunk

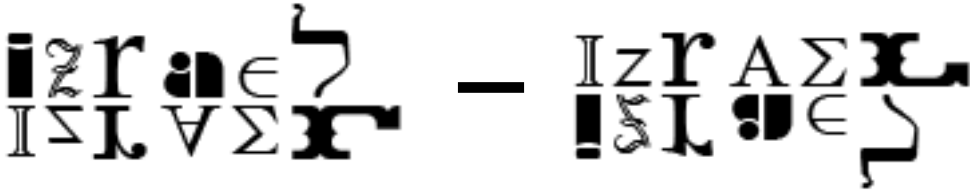
(nomina sunt odiosa), de az a személy, akinek Pap László keserűen mondta: „Egyházbogtan óra helyett nem a Kispipába kellett volna járnod!” – nos, ugyanaz a személy volt, mint aki miatt Pákozdy László Mártonnak el kellett hagynia Debrecent. Mindezek fölött pedig a két személyt az is összekapcsolja, hogy Kállay Kálmán mindkettejük nevét egy mozdulattal írta le: mint két legtehetségesebb tanítványát említette őket. Sajnos, hogy az a rendszer, amelyikben éltek, Pap Lászlónak gyors halált, Pákozdy László Mártonnak pedig hosszú és kilátástalan szenvedést jelentett.

Még egy összehasonlítás kínálja magát: a tragédia után 1958-tól az ószövetségi tanszékre Tóth Kálmán nyer kinevezést. Tóth Kálmánnak kétszer annyi idő adatott, mint Pap Lászlónak a tanszék élén – csak hogy feleannyi lehetőség! Ő maga szinte szöges ellentétje Pap Lászlónak: pápai tanára, Tóth Lajos messze elmarad Kállay Kálmán mögött. S bár ő maga is Hollandiában, éppen Utrechtben tanult ösztöndíjasként, nem egy Th. Obbink, hanem egy eléggé ismeretlen J. de Groot a tanára. Hazatérése után nem karriert csinál, hanem hosszú ideig kis gyülekezetben szolgál, s hangyaszorgalommal gyűjti a tudást későbbi tanári munkájához. Amikor pedig jön az elismerés, hol fizetését kurtítják meg, hol lakása nincs. S mégis: a két tudóst valami összeköti. Egyrészt az, hogy hihetetlenül széles teológiai kompetenciájuk: dogmatikából, egyháztörténetből, klasszikus nyelvekből, vallástörténetből éppúgy lehetnének professzorok, mint Ószövet-

ség-tudományból. E tanszéken pedig Tóth Kálmán éppúgy lefedi a teljes Ószövetség-tudományt, mint tanszékelődje – elegendő itt áttekintenünk azoknak a kurzusoknak a listáját, amit egybeült már publikáltunk. Munkája mellett még arra is volt energiája, hogy a bibliafordítás hatalmas munkáját az ószövetségi bizottság elnökeként sikerre vigye. Tóth Kálmán lesz a hatvanas években egyik garantomója annak, hogy a Budapesti Református Teológiai Akadémia bukórepülése nem vezetett fejreálláshoz. Mert hogy a bukórepülés szükségszerűen bekövetkezett, az nyilvánvaló. Nevek és események említése nélkül, csupán illusztrációul annyit, hogy ha valaki azért lehet teológiai professzor, mert személyes barátja Walter Ulbrichtnak – nos, akkor tényleg csak a teológia hiányzik az akadémiáról! Az az intézményes védőháló, amelyet Pap László egykor megtestesített, Tóth Kálmánnak soha nem állt rendelkezésére. Ő kizárólag a katedrán és az íróasztal mellett fejthette ki tevékenységét – s ismét azt kell mondjuk, hogy egy holland emlékművel nevelkedett tudós volt az, aki (szemben úszva az árral) magasan tartotta a teológiai oktatás színvonalát.

Ha tisztelt Hallgatóimnak az a véleménye, hogy óriások jártak közöttünk, akkor igazuk van. S ha az a benyomásuk, hogy mi törpék vagyunk hozzájuk képest, akkor ez is helytálló. Csak hogy ezek az óriások barátok voltak, akik megengedik, hogy vállukra üljünk: innen bizonyosan jóval messzebb láthatunk a magyarországi átlagnál.

Hogy miért is mentünk erre a tanulmányi útra? Jó kérdés. Valószínű negyvenhét különböző válasznak kellene itt helyt kapnia. Talán abban közösek voltunk, hogy a bibliai Izrael földjét szeretnénk volna picit megismerni, picit érzékelni, picit jobban megérteni. Talán mondhatom: a pici időbe ez a pici megismerés vagy érzékelés bele is fért. Mindannyian kaptunk valami újat. S ez segít gondolkodni, megkülönböztetni, kifejezni.

Számomra talán nem is annyira a helyek, hanem Tibi (ahogy névjegykártyáján a neve szerepel) személye volt, ami újat jelentett. Mondhatom: Tibi nélkül Izrael nem Izrael.

Tibi széleskörű ismeretei és tudása, rendkívül kiegyensúlyozott kritikai látása, emberségének,

személyiségének néha megcsillanó értéke nélkül ennek az útnak a jelentősége számomra töredékét sem érné. A harmadik nap vége felé Tibi már majdnem olyan volt közöttünk, mint egy „mester“. Bárhova is próbált kicsit elhúzódni tőlünk, hogy gerincbántalmai okozta szenvedéseit elrejtse, hat-nyolc ember mindig ráragadt, s nem kímélték kérdéseikkel. Tibin keresztül én elsősorban Izraelt (őszinte helyesen: Jiszraél) ismertem meg (picit). S bármennyire is lehetetlennek tűnik, de ez segít egy picit jobban ismernem és értenem Izraelt is.

Mindenkinek javaslom, ha teheti, egyszerűen menjen el, és ismerje meg Tibit és Izra(á)elt.

Literáty Zoltán

PETE VIOLETTA

BENYOMÁSOK JÉZUS NYOMÁBAN

Ahogy az emberek sejtjei megújulnak időről időre, ahogy a bőr lehámlik, itt sem ugyanaz már a víz, a talaj vagy bármi, mint amikor Ő itt járt. De az emberek pontosan ugyanazok, mint akiket kiostorozott a templomból. Persze ez a világ minden táján igaz az emberekre, csak a saját környezetében az ember észre sem veszi. Csak a bűnbocsánatra és megváltásra szoruló ember nem változott, nem tűnt el, nem rakódott rá újabb réteg, még csak régészkedni sem kell.

Idejöttünk megismerni, belélegezni azt a

helyet, klímát, hangulatot, amit Ő ismerhetett, és ahol Őt ismerhették. De csak a rá való szükséglet, óhajtozást, szűkölést találjuk eredeti, bazárosítatlan formájában.

Mégis ki kell jelentenünk, hogy megismertük az Ő környezetét. Ez a szomjazás volt az Ő körülvevő miliő. Szomjazás a pusztában, de alkalmasint a Genezáreti-tó közepén is. Ez indította Pétert is a vízre állni. Közelebb jutni Hozzá, igyekezni Felé.

Mind kívánunk valamit. Többet, jobbat, vál-

tozást. A Vele való találkozást, az Ő jelenlétét, közelebb jutni Hozzá. Ezért is jöttünk el ide. Kivonultunk a világunkból a pusztába. Csak sajnós azt nem szabad elfelejteni, hogy nem lehet ott maradni. Ő sem maradhatott a pusztában. Minket is várnak a keresztjeink, a harcaink. A pusztában csak erőt gyűjtünk. Talán épp a szomjazásunkból, egymás szomjazásából.

Hiba a múltban keresnünk Őt, talán hiba helyeket felkutatni. Még akkor is, ha a vice szerint innen Őt elérni csak helyi hívás. Istent, és minden szentet annyira megfoghatóvá akarunk tenni, hogy tudattalanul is helyekre és időkhöz zárjuk. Mi is a régi, fontos dolgokat keressük itt. Pedig Jézus nem fontos és régi dolgokban élt. Ő a köznép hétköznapjait élte, saját mostjában, korának megfelelő viszonyok, körülmények, elvárások és szokások között. Még a története is egészen mindennapinak mondható – hiszen nem egy tanítót ítéltek halálra – azzal a nem felejtendő különbséggel, amit személye jelentett.

A mában is lehet keresni Őt! Ott van az erőszakos árus törekvésében, hogy elartsa családját, a koldus szemében. A FAL firkáinak sokatmondó sorai között, és abban a hellyel-közel működő igyekezetben, hogy az itteniek megőrizték hagyományaikat, népüket, emlékeiket. És bennünk is, akik az Ő nyomait kutatva keressük aktuális kérdéseink válaszait, a mindörökké aktuális megváltót.

Én-Gedi

Én-Gediben éreztem először a hely varázsát úgy igazán. Egyik oldalon alattunk az egészen valószínűtlen színű Holt tenger, a másik oldalon a meredek falban barlangok, forrás, hegyi kecskék. Itt, ebben a barlangban kímélte meg Dávid Saul életét. Éva harapása óta azzal küzd az emberiség, hogy hogyan adja vissza a döntéseit, akaratát Isten kezébe, hogy ő rendelkezzen vele, és Dávidnak ez itt sikerült.

És igen! Ez az a hely, ahol tényleg le tudja tenni az ember minden vélt igazságát, jogkövetelését, bosszúját. Tessék eljönni ide, meglátni, milyen parányiak vagyunk, és elképzelné egy piros fejű hepciás hangyát! Megmosolyogtató, nem? Követve a példát: itt el lehet hagyni, Istenre lehet bízni az ügyet. Aki ezt a tájat rendezte, arra bátran rá lehet bízni még akár a mi bonyodalmas ügyeinket is.

A Dunamelléki Református Egyházkerület és a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi karának támogatásával február 3-án egy 48 fős, teológusokból és professzorokból álló társaság elindulhatott a Szentföld felé. Végigjárva a fontos bibliai állomásokat mindannyian élményeket, benyomásokat kaptunk és gyűjtöttünk. Máshogy jöttünk haza, mint ahogyan elmentünk.

A megalakulófélben lévő palesztin állam Izrael kellős közepén egy fallal veszi körül magát. Mivel a falon belül esik Betlehem, ezért a fal másik oldalát is módunk volt látni. Megrendítő, esetenként provokatív, érdekes graffitik és feliratok borítják a magas, morózus betonfelületet.

RÁCSOK ANDREA

IZRAELBEN JÁRTAM, SOK CSODÁT LÁTTAM...

Ki ne szeretne a tél közepén a tavaszban lenni, rövid ujjúban járni, fagyaltot kanalazni és élvezni a napsütést? Ennek szépségét pedig külön emeli, a körülmények lelkiségét mélyíti, ha az ember a szent helyeken tölt el egy-egy fél órát, és azokon az utakon jár, azokat a tájakat látja, amelyeken az Úr Jézus is járt, és amelyeket az Úr Jézus is látott.

A Károli Gáspár Református Egyetem Hittu-

dományi Kara a tavalyi évben szervezett sikeres szentföldi zarándokút után az idén is megszervezte az érdeklődő teológusok számára ezt a bibliai helyeket bejáró tanulmányutat. A férjemmel együtt mint a Károli Egyetem vallásánár, levelezős hallgatói mi is részt vehettünk ebben az életre szóló élményben.

A tanulmányút időben rövid volt, de látnivalókban annál gazdagabb, úgyhogy amikor hazaér-

tünk úgy éreztük, mintha egy hónappal azelőtt hagytuk volna el szülőhazánkat.

Aki egy kicsit is járatos a történelemben, különös tekintettel a Szentföld történelmére, az tudja, hogy azok a helyek, amelyeket ma bibliai helyekkel azonosítunk, nem minden esetben azonosak a Bibliában is említett helyekkel. Mégis megközelítő pontossággal járhat a mai ember azokon a tájakon, azokban a városokban és falvakban – esetenként csak romok között –, ahol az Úr Jézus, illetve más, a Bibliában is említett személyek jártak.

E tanulmányút során így járhattunk Tibériásban, a Heródes Antipás által alapított és Tibérius császár tiszteletére elnevezett városban, amely ma a zsidók által tisztelt négy legszentebb város között szerepel. Megnézhetjük a Boldogmondások hegyén emelt kápolnát, amelytől körülbelül száz méterre van az a domboldal, ahol a hitünk bizonyossága után 1992-ben fizikailag is bebizonyították – alátámasztva ezzel a Biblia állítását –, hogy megfelelő széljárás esetén valóban messzire, akár a Galileai tenger partjára is lehallatszik a normál emberi hang. Jézus szavát valóban tömegek hallhatták. Ellátogattunk Tabghára, a kenyér és halszapori-

tás csodájának helyszínére; magyar zászlóval az árbocon hajóra szálltunk a Genezáret taván, ahol Isten Igéje mellett elcsendesedtünk; majd megnéztük a kapernaumi zsinagóga romjait; Péter feloldozásának helyszínét; az első csoda faluját, Kánát, és a második nap végén Názáretbe tettünk látogatást.

A harmadik napon a Jordán folyó völgye mentén a gyönyörűen zöldellő Galileából délebbre, a sivatagba utaztunk, és Én-Gedi oázisában, Dávid menekülésének helyén csendesedtünk el a Szentírás szavai mellett. Én-Gediből tovább utazva megálltunk Qumranban, a Holt-tengeri tekercsek lelőhelyén, ahol arra is választ kaptunk, hogy miért éppen a sivatagnak ezen a pontján építették fel az esszénusok lakóhelyüket. Qumránból tovább indultunk, és gyönyörködve a Holt-tenger szépségében Masszada csodálatosan felépített erődítményének romjaihoz érkeztünk, amely Nagy Heródes építészeti nagyságát dicséri, és a zsidó szabadság, illetve hazaszeretet hősiességéről beszél szavak nélkül. Izrael nemzeti büszkeségének megtekintése után fürödtünk a Holt-tenger sós vizében, és élveztük a felhőtlen lebegést. A nap végéhez közeledve Jeruzsálem, a szent és örök város felé vettük

utunkat, mely út közben betekintést nyerhetünk a beduinok jellegzetes életébe. Utunk során először a Scopus hegyről tekinthettünk le a kivilágított Jeruzsálemre.

A negyedik napot teljes egészében Jeruzsálemben töltöttük, de így is csak töredékét láthatuk a város ezer arcának. Fölmentünk – „ezeregy“ ellenőrzési ponton keresztül – a Templomhegyre, bejártuk a Via Dolorosa stációit, megnéztük, hogy van-e még víz a Bethesda fürdőjében, megdöbbsentünk a Szent Sír Templom kultuszán, élveztük az óvárosi bazár forgatagát, elhelyeztük imáinkat a Siratófal réseiben, megérintettük a Dávid király sírját borító bársony leplet, és elcsendesedtünk az Utolsó Vacsora termében.

Délután Betlehembe látogattunk el, ahol átlépve az Izraeltől fallal elválasztott Palesztin országba a Születés Bazilikát néztük meg. Elcsodálkoztunk a Szentföldön belül lévő eltéréseken, életmódokon; nem kis mulatság mellett igyekeztünk megszabadulni az erőszakosan áruikat ránk tukmáló palesztinoktól, és aztán fellelégezve érkezünk vissza a békésebb, kulturáltabb Jeruzsálembe.

Az utolsó napon délelőtt még mindig a főváros csodálatos világában sétáltunk. Látogatást tettünk az Olajfák hegyére, és azon a helyen vetünk úrvacsorát, ahol Jézus Jeruzsálemet meglátva sírt a város fölött. Megtudtuk, hogyan gyászolja még mindig az olajfa Salamon királyt,

megkerestük a magyar címert a Nemzetek templomába, amely afölött a kő fölött épült sok nemzet pénzéből, ahol az Úr Jézus vért verejtékezve imádkozott.

A szent várost elhagyva, az ortodoxia világából kilépve Tel-Avivba, a tavasz dombjára vettük az irányt, de rövid időre Jaffoban a művészek és művészetek városában is megálltunk, hogy megnézzük Simon tímár házát, ahol Péter az isteni kijelentést kapta. Végigsétálva a Földközi-tenger partján betekintést nyertünk a tel-avivi piac zajába, és egy kicsit a dinamikusan lüktető nagyváros életébe is. Aztán hamar elérkezett az idő, amely jelezte, hogy ideje a reptérre indulnunk, és élményekkel gazdagon ugyan, de visszatérnünk szeretett hazánkba, árva Magyarországra.

Hazajöve az fogalmazódott meg bennem, hogy milyen jó lenne, ha minél többen részesei lehetnének annak a csodának és változatosságnak, amelyet a Szentföld nyújtani tud. Szeretném, ha mások is átélhetnék Izrael földjének valóságát, láthatnák azokat a helyeket, ahol Jézus Krisztus élt és működött. Bár én is vallom és hiszem, amit János apostol leírt az evangéliumban, hogy az Isten imádta nincs helyhez kötve, hogy „Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.“ (Jn 4,24), de mégis egy életre szóló élménynek tartom a szentföldi zárandokutat, és nagyon örülök, hogy ott lehettem.

BABOS BOGLÁRKA

SZENTFÖLDI ZARÁNDOKÚT

Egy keresztyén ember életében mindig nagy lehetőség, ha eljuthat a Szentföldre, hiszen ott az életét meghatározó történetek, mondások, és természetesen magának a Megváltó Úrnak a kétezer évvel ezelőtti helyszíneit láthatja. Ezek az élmények pedig életre szólóan meghatározzák majd a napi Igeolvasását. Mert ezután maga elé tudja képzelni majd azokat a helyszíneket, ahol a bibliai történetek játszódtak, még ha nem is pontosan úgy, ahogy azok akkor állhattak.

Éppen ezért, ha már ott jár, kereszen egy félreeső sziklát vagy csendes zugot, és készítsen feljegyzéseket. Engedje, hogy átjárják a gondolatok, az érzések és a helynek az a bizonyos különleges varázsa.

Ilyen és ehhez hasonló hasznos tanácsokkal vágtunk neki negyvennyolcan teológusok, lelkészek, vallástanárok ennek a különleges utazásnak, melyet egyetemünk és egyházkerületünk támogatott. Ahogy pedig közeledtünk, ezek a tanácsok, valamint a bennünk lévő kíváncsiság egyre inkább egyfajta elvárássá is fokozódott: ott valami egészen különlegesnek kell ránk várnia. Egyszerűen azért, mert a Szentföldnek szentnek kell lennie.

Azután leszálltunk Tel-Avivban a repülőtéren, és megpillantottunk egy tengerparti nagyvárost, ami csak annyiban tért el a világ más nagyvárosaitól, hogy héberül voltak a feliratok. De továbbmenve nem vártak magukra sokat a látóivalok: a buszból már megpillantottuk a Tábór- és a Karmel-hegyet, valamint Samária dombjait. Első két este Tibériásban aludtunk, ahol a szálloda ablaka a Genezáreti-tóra nyílt...

Másnap reggel pedig neki is vágtunk a kéthetes program végiglátogatásának négy napra elosztva... Láttuk a Hegyi Beszéd helyszínét, hajókáztunk a Genezáret-taván, voltunk Kánában, Názáretben, Kapernaumban, Yardenit-nél a Jordán partján, és mindezt azzal a tudattal, hogy Jézus is itt járt, még ha nem is méterekre

pontosan ott, ahol talán ki van az jelölve. De mégis ezen a földön, ezen a helyen. Az idegenvezetőnk bő információáradattal látott el minket, sok-sok érdekességgel és fontos adattal. Mégis azok jelentették talán legtöbbünknek a legnagyobb élményt, amikor egy-egy helyen megállva felolvastuk az oda vonatkozó bibliai részt, és néhány percig elcsendesedve szemlélhettük a tájat, szemünk elé képzelve az ott játszódó eseményeket. Az idő szűke miatt azonban sajnos csak kevés idő maradt az ilyen „percekre“. Sokszor kellett minket noszogatni, hogy indulnunk kell tovább. Pedig még szívesen ücsörögtünk volna egy-egy sziklán vagy a tóparton útinaplóval, szorgosan jegyzetelve, vagy csak a gondolatainkban, akár imádságainkban elmerülve.

Második nap aztán a buszból az eddiginél is fenségesebb látvány tárult a szemünk elé: balra tőlünk a Holt-tenger, jobbra a Júdeai-fennsík sziklája. Itt ki is szálltunk egy rövid időre, és Éngedi sziklaváránál tartottunk egy rövid áhítatot. Az 1Sámuel 24-et olvasva könnyű volt magunk elé képzelni Sault és Dávidot, a filiszteusok seregét, amint ezen a helyen vonulnak. Hiszen a

sziklák, és a tenger 3-4000 év alatt sem változott annyit, mint a városok nevezetességei.

Aztán továbbmenve sok vidámságot okozott a Holt-tengernek az a különlegessége, amit ki is próbálhattunk: a vízen való lebegés, amely szintén a felejthetetlen élményeink közé került.

Estére elértük Jeruzsálemet. A buszból kiszállva lenézhattunk a kivilágított városra, és a 122. zsoltár szavaival köszöntöttük a várost.

A város alaposabb megismerését másnapra hagytuk. Akkor jártuk végig a Via Dolorosát, a Golgota-hegyét, a siratófalat. Délután pedig egy másik nevezetes helyet, a születés helyét: Betlehemet tekintettük meg.

Utolsó este András kezdeményezésére leültünk a szálloda halljában megosztani egymással a tapasztalatainkat. Sokat meríthettünk egymás gondolataiból, érdekes volt látni, hogy kinek melyik hely mit jelentett, és kiből milyen érzések csapódtak le a látottakkal kapcsolatban. Kicsit kiemelkedve a napi rohanás forgatagából, visszatekintve Jeruzsálemre, a turistákat leső kereskedőkre, arra a zsongásra, ami aztán érdekes módon jellemzője lett a zárándokoknak is: a Mecsetben az iszlám szertartás, a siratófalnál a megdőbbentő látvány: Tórárt mormoló és imádkozó zsidók, picit feljebb pedig a Golgota hegyén keresztekre boruló katolikusok. Valóban olyan volt, mint egy nagy vallási kavalkád, ahol sokféle ember, és sokféle vallás egyszerre lehetett jelen.

A negyedik estére sok megtett úttal és tengeri látnivalóval a hátunk mögött már kezdett kikristályosodni, hogy ez a hely valóban szent. De nem úgy, ahogy azt mi vártuk és elképzeltük, és nem szabad minden szegletében és minden áron ezt a szentséget keresni. Mert bár nagy volt a rohanás, és sokszor érezhettük úgy, hogy sokat láttunk és keveset éltünk meg, azért a pillanatnak mégis sokszor sikerült utolérnie minket. Ennek legjobb példája az utolsó napi programunk, ami talán a legkülönlegesebb volt valamennyi közül. Délelőtt egy Úrvacsorás áhítatot tartottunk az Olajfák hegyén, majd körbejártuk a Gecsemáné-kertet. Onnan pedig már Jaffóba vezetett az utunk, ahol még egy szűk órát tölthettünk, búcsúzva a tengertől, az eltöltött napoktól, a Szentföldtől.

Én személy szerint nehéz szívvel szálltam fel a repülőre, mert csodálatos négy napot töltötünk el ott. Mégis megnyugtató volt az a végső felismerés, hogy bár azzal a váradalommal indultam neki ennek az útnak, hogy az Istennel való találkozás is egészen más lesz, mint az otthoni csendességekben – és bizonyos értelemben valóban más is volt, mert nem mindennap úrvacsorázik az ember az Olajfák hegyén vagy imádkozik Én-Gedi sziklájánál – Isten azonban valóban tegnap, ma, mindörökké Magyarországon, Izraelben és mindenhol ugyanaz.

TÓTH ZSUZSANNA

EZ IS AZ A FÖLD!

Giccsparádé, túlkapás, pazarlás, tömeg vagy áhítosság, elcsendesedés, megszentelődés? Milyen érzéssel is éltük meg azt az öt napot a Szentföldön? Vegyes érzelmekkel tértünk vissza, az biztos. Ahogy beszélgettem a többiekkel, nem hallottam két

megegyező véleményt azzal kapcsolatban, ki hogy érezte magát. Most személyes élményemet osztom meg, hogy számomra milyen érzés volt ott lenni!

Kezdjük az elején! Első repülő-élményemre készülve izgatottan álltam a reptéren, gondolataim (igaz, már hetek óta) viszont rég Izraelben jártak. Ekkor még csak egy elképzelt, idealizált kép lebegett előttem. Még indulás előtt tartottunk egy áhítatot: az aznapi Ige Mt 10,16-23 „Bizony, mondom néktek: még végig sem járjátok Izrael városait, mire eljön az Emberfia.” Ezzel a biztatással vágunk hát neki ötnapos tanulmányi utunknak (érdeemes egyébként a teljes szakaszt elolvasni!). A repülőút nem is tűnt olyan hosszúnak, tudván, hogy már csak ez választ el a hetek óta várva várt pillanattól. És igen, azok ott már Izrael partjai, Tel-Aviv. A város fölött repülve ért az első „csalódás”: itt nem állt meg az idő, nem számárháton közlekednek, és nem kunyhókban laknak az emberek. Nem is tudom, mire számítottam, végülis mi sem lovaikról hátraforduló, nyilazós nomád nép vagyunk már! Szóval túl az első megrázkódtatásokon, már a buszon ülve, úton Tibériás felé hol jobbra, hol balra kapkodtuk fejünket, nehogy lemaradjunk valamiről. Itt már kezdett „szent” hangulatom lenni, mikor olyan hegyek mellett mentünk el, ahol az Ószövetségben egy nagyobb csata volt, vagy egy törzs élt, vagy csak egyszerűen meg van említve az a hely, ahol épp elhaladunk. És ezek után a következő nap sok ilyen helyen meg is álltunk, ha csak egy röpké időre is.

Itt kisebb-nagyobb elvonatkoztatással, de sikerült elképzelnem magam a Jézust követő sokaság egy tagjának: Yardenitnél, ahogy leszáll a galamb, a Boldog mondások hegyén én is ott álltam, és hallgattam Jézust, Tabghánál egy szelet a kenyérből nekem is jutott, Capernaumban Péter szívesen látott, Kánában egy korty a borból (jó édes volt). Azonban a nap legmeghatározóbb élménye mégis az a pár perc volt a Genézreti tavon az áhítat után, ahogy teljes csöndben átadhattuk magunkat a hajó ringásának teljes nyugalomban. Az esti beszélgetésen páran megjegyezték, különösebben nem érezték a helyek szentségét, olyan érzésük volt, mintha csak a Balatonnál lennének nyáron, szemben Badacsonnyal. Végülis volt valami igazság a dologban, azonban a szerdai napon ilyen hasonlatot kevésbé lehetett volna találni a Júdeai sivatagra, a hegyekre és a Holt-tengerre.

En-Gedi, Massada, Qumrán, fürdőzés a Holt-tengernél. Bár a felsorolás jóval rövidebb az előző naphoz képest, tartalmilag és élményileg véletlenül sem volt az. En-Gedinél szintén egy fantasztikus áhítatot hallhattunk, ami után még órákat tudtam volna eltölteni azon a helyen. Alföldi ember lévén mindig elkápráztatnak a hegyek, de ennyire még nem voltam elkápráztatva: egy látóhatárba belefért a Holt-tenger és a szomszédos ország hegyvonulatai. Ezt a napot a Hatalmas csodálása töltötte be, és furcsa, de még az előző napnál is közelebb éreztem magamhoz az Ószövetség népét, Dávidot, Sault.

És végül megérkeztünk Jeruzsálembe, amit

személy szerint a legjobban vártam. Először este, sötétben kivilágítva pillanthattuk meg a várost. Gyönyörű volt! Következő nap az óvárosba érve az első élmény számomra a Siratófal volt. Nem tudom, miért, de az egész városból ez a legerőteljesebb kép, ami megmaradt. A fal túloldalán pedig már egy teljesen más kultúra tárult elénk. Ez a nap volt a legzsúfoltabb, sokszor még fel se eszméltem, mire már a következő helyen voltunk. Sokan csalódtak a látványban, ahogy a különböző felekezetek birtokba vették a várost. Nekem nem voltak különösebb elvárásaim, így nem is csalódtam, sőt sikerült itt is kiszorítanom látókörömből az árusokat, a fegyvereseket, mert épp valaki megjegyezte, hogy Jézus korában se lehetett másként, ha nem is ilyen formában, de hasonlóan. Az aznapi áhítat is a nagy élmények közé sorolható jeruzsálemi panorámával egy csendes helyen.

Minden út legrosszabb része az utolsó este. Itt se volt másként, mégis kellett ahhoz, hogy eljöjjön az utolsó nap, ami lelkileg számomra a legnagyobb élményt nyújtotta. Pontosabban az Olajfák hegyén, a Dominus Flevit templom előtt megélt közös úrvacsora. Az elmúlt napokkal a hátam mögött más volt mondani az Apostoli hitvallást, hogy amit eddig csak kimondtam, meg is éltem! Letekintve Jeruzsálemre tökéletesnek láttam. És az volt az utunk is: teljes, se sok, se kevés, amit ebből az öt naptól ki lehetett hozni, azt kihoztuk!

Így fejezem be én is, a teljesség igénye nélkül, mégis kereken. Hazajöve nincs hiányérzetem, nem vagyok csalódott. És így utólag, de ott átélve a szentséget kimondhattam, hogy ez valóban az a föld, ahol Isten tegnapi, ma és mindörökké ugyanaz!

KÖRKÉRDÉS

A SZENTFÖLDI TANULMÁNYI ÚT RÉSZTVEVŐIHEZ

1. Mi fogott meg legjobban Izraelben? (részlet, benyomás, látvány)

- A Közel-Kelet elmondhatatlan hangulata; a rémisztő hírek ellenére tapasztalt békesség érzése; az isteni szeretet – számomra – kézzel fogható valósága.

- Az egész országnak, különösen Jeruzsálemnek van egy sajátos hangulata. Jeruzsálemben a hegyről való látvány fogott meg a legjobban, és a sokféle ember, akik ott élnek. Érdekes volt őket így, kívülállóként figyelni (főleg az ortodox-zsidó negyedben). A másik nagy élmény a puszta volt. Amikor arra buszoztunk, és néztem ki az ablakon, szinte el tudtam képzelni, ahogyan a különböző törzsek csatáznak egymással.

- Számomra az ország változatossága, sokszínűsége volt a legérdekesebb. Ez nyugtázta le a legjobban. Az éghajlat, a tájak változatossága,

az, hogy hogyan lehet profi módon kihasználni a helyi adottságokat, gondolok itt például arra, amit Tibor mesélt a mezőgazdaságról, az önkéntességről stb.

- Boldogmondások hegye. Kilátás a tibériási szállodánkából (hogy reggel arra a helyre látok ki először, ahol Jézus járt...). Gecsemáné kert (mert megőrizte magát nagyjából olyanak, amilyen régen volt). Hegyek, Maszada. A sokszínűsége.

- Ami legjobban megfogott/tetszett, az a kilátás Maszadából. Úgy egészében ez a rész tetszett a legjobban. Annyira sok helyen jártunk rövid idő alatt, hogy igazából fel sem tudtam fogni, mit látok...

- Élménynek én az Én-Gedi pusztát tartottam a legfontosabbnak, akkor éreztem át valamit a bibliai történeteket „valódiságából“!

- Az a közeg, a bibliai környezet, sokkal inkább

a táj, mint a kultuszhelyek erőltetett, elüzletiesedett világa.

- Legjobban a hely szentsége, különleges hangulata fogott meg.

- Az egész ország. Az emberek, a környezet és persze a sok láttnivaló. Legjobban talán az az oázis tetszett, aminél megálltunk kedden, amikor Maszada felé mentünk, ahol azok a kecskék mászkáltak. Talán azért ez, mert egyrészt nagyon szép hely volt, másrészt a természetességéből fakadóan könnyen beleképzeltük magunkat a kétezer évvel ezelőtti időkhöz.

- Én-Gedinél a látvány, a puszta és Maszada monumentalitása. És az, hogy a Bethesdában még van víz.

- Az ambivalencia, ami az országban van, nem beszélve a kulturális-vallási sokszínűségről.

- Bármennyire is hihetetlen, de a nyugalom, a csönd: amikor ha pillanatokra is, de sikerült teljesen elcsöndesedni és átélni a helyek szentségét, elvonatkoztatva a jelentől átélni a múltat.

- Az egész ország hangulata, ami gyökeresen eltér minden eddigi általam ismert európai országétól.

- A számunkra különös életmód. Ez alatt azt értem, hogy háborús helyzet uralkodik, mégis egyfajta egység van, valószínűleg a hagyományoknak köszönhetően is.

- Több érzés/gondolat egyszerre kavargott bennem. Először, hogy földrajzát, kultúráját, vallását tekintve egy teljesen más ország, mint Magyarország. A vizek látványa engem mindig ámulatba ejt (Genezáreti-tó, Földközi-tenger). Másodszor a helyszínek, ahol Jézus járt (hátborzongató). Az én Uram itt volt, aki olyan sokat tett és tesz értem, mindezt úgy, hogy meg sem érdemlem.

- Én egyértelműen két dologra emlékszem vissza a legerősebben: Maszadára és a Siratófalra. Maszadának a szelleme, a siratófalnak pedig a szentsége fogott meg, azt hiszem.

- Minden.

- Az általam elképzelt tájak és a valódi: sziklásabb, sivatagosabb közötti különbség. De még inkább az áhítatok közben az az érzés, hogy valóban szent helyen járok, ahol a környezet

kifejezetten segít közelebb kerülni Istenhez. Az az érzés, hogy a Biblia lapjaiban járok.

- Látni a gyerekeket, ahogy fociznak, törnek a mozsárban valamit, vagy éppen vonulnak kettes oszlopban.

- Olajfák hegye, Az Úr sírt templom.

2. Mi volt a legjobb lelki élményed? (áhítat, olvasás, ének, beszéd)

- Engem lelkileg az éneklések érintettek meg, illetve az úrvacsora alkalmával élelem táruló Jeruzsálem látványa. Sokat jelentettek az egyéni beszélgetések és a csoport felénk, idegenek felé tanúsított befogadó szeretete. Mély lelki élményt jelentett még számomra a Siratófal előtt állni, imádkozó asszonyok között, és ott, abban a percben átélni az Isten felém tanúsított szeretetét.

- Szűcs professzor áhítata Jeruzsálemben sokat jelentett. Leginkább azokhoz a helyekhez tudok lelki élményt kötni, ahol volt idő legalább néhány percre elcsöndesedni, például a Galileaitónál, amikor csak ringattak bennünket a hullámok, ott tudtam először igazán elcsöndesedni.

- Az utolsó napi úrvacsora.

- Úrvacsora (többeknél szerepel így egy szavas válaszként).

- Legjobb lelki élményem a Genezáreti tavon tartott áhítat volt. Az Olajfák hegyén tartott úrvacsorás istentisztelet nekem kicsit furcsa volt, nekem hiányzott az a hangulat vagy érzés, hogy most tényleg egy istentiszteleten vagyok...

- A legjobb lelki élményemnek András és Zoli bácsi áhítatát tartom.

- Egyértelműen az Úrvacsorai közösség!

- Én-Gediben az áhítat.

- Jó volt, hogy minden helyen felolvastuk az odavágó történeteket, de legjobb lelki élményem talán mégis az úrvacsora volt.

- Az Én-Gedi áhítat, mert éppen számomra aktuális volt az üzenet (vagy legalábbis az, amit én kihallottam belőle), és az úrvacsora Jeruzsálem felett.

- Az úrvacsora az Olajfák hegyén.

- Az úrvacsora, ahogy Jeruzsálem felett mondtuk a hitvallást, és láttam magam előtt, amit mondok: született, szenvedett, megfeszítették... nagyon mélyen érintett ez az alkalom a mögöttem levő napok után. (Ja, és persze a reptéren tartott áhítat Igéje is nagyon ott volt:)

- A közös éneklés.

- Én az egészet egy nagy lelki élménynek éreztem. Nagyon tetszett, hogy a ránk figyélőkkel mit sem törődve úrvacsoráztunk, énekelünk vagy imádkoztunk. Úgy éreztem, hogy Jézus ilyenkor ott van közöttünk, még akkor is, ha a legtöbb teológus falakat emel maga köré. Talán egy kicsit rövid volt, lehetne hosszabb is egy ilyen kirándulás, ha már kimegyünk.

- Számomra az úrvacsora volt a legmeghatározóbb lelki élmény. Lelki közösség volt ez elsősorban Istennel, másodsorban egymással, mint új barátokkal, és harmadsorban lelki közösség volt ez a szent földdel is. Felemelő élmény volt még Én-Gedi sziklavárában, az erről a helyről nevezetes textusról áhítatot tartani.

- Siratófal, úrvacsora az Olajfák hegyén.

- A 122. zsoltár. Nagyon jó választás mottónak. Nagyon jó volt az áhítat Én-Gediben, és az úrvacsorás istentisztelet (minden liturgiai elemét (pl.: acapella éneklések) beleértve) az Olajfák hegyén.

- Leg-leg: Amikor felolvashattam a Mensa Christinél. Leglegleg: A Betlehemi éneklés.

- Beszélgetés egy-két diákkal, beszélgetések Tiborral (bár az kevésbé lelki, de volt olyan is).

3. Mi volt a legjobb közösségi élményed?

- Az, hogy a csoport teljes jogú tagjának érezhettem magam a beszélgetésekben, a poémokban, a sétákon.

- Az utolsó este, amikor összeültünk beszélgetni, hogy megosszuk egymással a benyomásainkat. Nekem nagyon sokat jelentettek ezek a beszélgetések, mert így még egyszer átéltem mindent, vagy elgondolkodtam olyan dolgokon, ami lehet, hogy nekem nem tűnt fel. Sokszor valaki nálam jobban meg tudta fogalmazni azt, amit én is átéltem.

- Azt hiszem, a hajókázás.

- Csónakázás, beszélgetések esténként.

- Legjobb közösségi élménynek talán a repülőtéri várakozás idejét mondanám... Az egész út során ott volt időnk egymással is beszélgetni. (Jó, tudom, több estén is volt beszélgetés, de akkorra már mindenki (legalábbis mi biztosan) elég fáradt volt...)

- A beszélgetések útközben, meg Jeruzsálemben a „Pogrányi szobában“ az Activity.

- Az, hogy annak ellenére, hogy az idegenvezető szapult a társaságot, nagy késések nem voltak.

- Úrvacsora az Olajfák hegyén.

- Az, hogy együtt jártuk végig azokat a helyeket, ahol Jézus tevékenykedett.

- Tudtam kötetlenül beszélgetni tanárokkal, és nem a hittudományhoz tartozókkal, akikkel valószínű, tartós kapcsolatban maradok. Sajnos épp a saját társaimról nem nagyon tudtam meg többet, illetve, amit megtudtam és tapasztaltam, az nem adott okot sok örömré.

- Adrienn mellett ülhettem a buszon. Az nagyon jó volt.

- A közös fotók:)

- Földközi-tenger partján, illetve a vacsorák a szállóban.

- Étkezések az I. évfolyammal.

- A közös WC keresések jutnak eszembe :-). Jó is volt és közösségi is. De komolyra fordítva a szót, minden olyan beszélgetésre szívesen emlékszem, melyben egy-egy új embert ismerhettünk meg a „pestiek“ közül.

- Több is volt. Séták, beszélgetések, közös rohanás, hajózás.

- A két esti beszélgetés. Kár, hogy nem volt minden este.

- A közös beszélgetés Jeruzsálemben.

- Csend – csobogó víz a tavon.

4. Mit lehetett volna kihagyni? (szervezés, infó, hiány, időbeosztás)

- Én teljesen elégedett voltam a szervezéssel. Most, itthon, a számítógép előtt ülve tudom azt

mondani, hogy Betlehemet ki lehetett volna hagyni, de amíg nem voltam ott, nagyon kíváncsi voltam rá. Szóval a következő csoportot is el kell oda vinni. Az öt napot szerintem teljesen kihasználtuk, a kimaradt látványosságok csak egy hosszabb kirándulásba férnének bele.

- Az első két nap nagyon sűrű volt a program, ott néhány helyet szerintem ki lehetett volna hagyni.

- A program így volt tökéletes, semmit sem kellett volna kihagyni, de annál több időt kellett volna egy-egy helyre. Az persze egy hosszabb lélegzetvételű szentföldi tartózkodás lett volna.

- A nem mindig jól kiszámított időbeosztást, egyszer túl sok volt a szabadidő és csak lézengtünk indulásig, máskor pedig még maradtunk volna, de nem lehetett. Talán ezt kezelhettük volna egy kicsit rugalmasabban. Például megbeszélni, hogy egyik helyen picit több időt töltenék a másik rovására.

- Kána nem nyújtott számomra különösebb élményt, talán ezt kihagyhattuk volna, ha már nagyon kell választani valamit...

- Szerintem Kánát kihagyhattuk volna. Az ott lévő templomnak igazából semmi köze Jézus első csodatételéhez.

- Szerintem így jó volt, habár elég rohanós program, de sok a látnivaló.

- Bizonyos vásárlásokat, bár tudom, hogy volt, akinek az is nagyon fontos volt.

- Túl sűrű volt a program, de igazából egyiket se kellett volna kihagyni, inkább több napot ott tölteni.

- Semmit.

- A Betlehemi cécót. A kalandomat a tejautomatával a reggelinél. Jövőre vagy később figyelni kell arra, hogy ne két embert rakjanak egy háromágyas szobába, mert ezen talán még lehetett volna spórolni. És nem volna hátrány a buszra készíteni egy-két karton kisüveges ásványvizet, akár a buszon megvásárolni.

- Szerintem amit ki lehetett hozni ebből az öt naphoz, azt sikerült. Lehet, hogy erőltetett volt néha a menet, de nem éreztem, hogy ez az élmény rovására menne, eleve felkészültem rá, hogy nem fogunk órákat időzni egy helyen.

- Talán a Himnuszt a hajón ki lehetett volna hagyni. Értékelem a gesztust, de ott és akkor egy nagy kérdőjel jelent meg az agyamban.

- Szerintem minden tökéletes volt.

- Szerintem így volt egész és jó.

- Talán a napi programokról egy menetrendet lehetne osztani, így mindenki tudná, hogy kb. mi vár rá. Mire készüljön. Segítené szerintem a szervezést, a túravezetést is.

- Gyakorlott izraeli zarándokok biztosan könnyebben válaszolnának erre a kérdésre... A szervezett vásárlásokkal néha úgy éreztem, bevitték minket az erdőbe, mert nagyon drága helyek voltak. Ehelyett a kötetlenebb bazározás talán jobb lett volna.

- Én a fürdőzés helyett vagy még egy helyet iktattam volna be, vagy (inkább ez) Qumránban/Jeruzsálemben több időt töltöttem volna.

- A szervezés alapvetően nagyon flottul ment, és minden lényegesbe volt alkalmunk röviden bepillantani. Jól volt összeállítva a program. A Galileai-tó körüli látnivalókat kicsit nehéz volt feldolgozni, talán a délutáni kánai és názareti idő rovására egy félórával lehetett volna hosszabbítani az ott eltöltött időt. Viszont az ebédelési lehetőség ezen a napon volt a legjobb (nem volt fárasztóan későn, és volt választási lehetőség). A júdeai-sivatagban szintén kicsit több időt töltöttem volna, egy fél órát lecsippentettem volna a holt-tengeri fürdésből, és Én-Gedihez toldottam volna. De jó, hogy legalább megálltunk ez utóbbinál, mert ha jól tudom, tavaly kimaradt. A jeruzsálemi látogatás nagyon jó volt, határozottan kézben volt tartva, különben teljesen szétfolytunk volna. Tetszett, hogy az áhítat olyan szép és nyugodt helyen volt. Igaz, én az utána következő egyórás ebéddőt korábbra, inkább az áhítat előttre, Jeruzsálembé tettem volna, hogy ott szabadon lézengve, bazárokat járva olcsóbb ebédet ehessünk. (Qumránban sem volt olcsó, de ott nem is volt a közelben más lehetőség.) A betlehemi kiruccanás érdekes volt, bár ott jóval összeszedetlenebbek voltunk, az idegenvezetőt is beleértve, és kár, hogy végül nem hagytunk legalább negyedórás szabadidőt a templom környékén mászkálásra. Így kicsit rohanós lett ez a látogatás. A csütörtöki női idegenvezetőt hallgatva jöttem rá, mennyire összeszedett és felkészült volt Tibor, hozzá képest a nő sokkal

unalmasabb volt. Ez délelőtt, az Olajfák hegyén még nem zavart, de Jaffóban már nagyon. Sokkal szívesebben barangoltam volna a tengerparti óvárosban, mint Tel-Aviv modern városrészének piacán.

- Talán Tibor kihagyhatta volna azt a siratófalas – kívánságos – (babonás?) dolgot. Ezen hamar felülkerekedtem, nem éreztem sokáig rosszul magam miatta. De ha már kérdeztél valamit... akkor tessék. Teljesen jó volt minden, egyedül, ha egy időgépet tudnál szerezni, és megnyújthatnánk a tartózkodást egy-egy helyen... na, az még jó lenne.

- Szerintem a harmadik napot az Olajfák hegyével kell kezdeni reggel nyolckor, majd kb. két óra alatt benn lehet lenni a városban, s onnan estig csavargás. Kötelező vásárlásokat minden helyen ki lehet hagyni, illetve Tel-Avivot is.

5. Mit meséltél el otthon először?

- a) Azt, hogy jó lett volna még maradni.
- b) Azt, hogy nagyon jó volt a közösség.
- c) Azt, hogy a Genezáret taván szólt a magyar himnusz.
- d) Azt, hogy mennyire békeséges volt minden.
- e) Azt, hogy fantasztikus volt a kaja.
- f) Azt, hogy mi minden történt velünk.

- Hogy nem bántam meg, hogy elmentem, a látképet, és az embereket Jeruzsálemben.

- Az út elbeszélése nem kiragadott foszlányok, benyomások, érzetek felidézése útján történt, hanem a fényképek segítségével, közel másfél órás előadást eredményezett.

- Úgy emlékszem, hogy a repülőutat, odafele a főlzállás maradandó élmény volt.

- Tevegeltem.

- Már nem emlékszem, hogy mi volt az első dolog, amit elmeséltem... (De erre már akkor sem tudtam válaszolni, amikor először küldted a levelet.) Az biztos, hogy a repülés az első között volt, mivel most repültem először.

- A repülőutat, aztán a Jeruzsálemi látogatást!

- Az, hogy nem bennünket robbantottak fel!)

- Én-Gedit, Maszadát, Holt-tengeri fürdőzést.

- Az egészet, szépen, sorban, onnan kezdve, hogy Tel-Avivban kijöttünk a reptérről.

- A Holt-tengert. Mivel nem mindenki hívő otthon, talán ez az, amit a legjobban meg tudnak érteni az egészből, amit amúgy még nehezebb volna átadni.

- A kontrasztot zsidók és samaritánusok között.

- Nem tudom; hogy túléltem a repülőutat, de ezt is csak telefonon, még nem voltam otthon. De talán azt mondanám el először, hogy milyen gyönyörű volt minden.

- A vicceket.

- A Via Dolorosát és Jeruzsálem „felépítését“.

- Hm, nem volt nagy hazahuppanási élményem. Valahogy magamban tartom ilyenkor az élményeimet. Olyan volt ez az egész, mint egy álom. Hirtelen kezdődött, és hirtelen véget ért. Tökéletes ritmusváltás vagy ellentét az itthoni élethez képest. Ott napfény és tenger, itt szürkesség, fülbúgás és hideg. :)

- Azt, hogy jártam a siratófalnál, és úsztam (próbáltam) a Holt-tengerben.

- Amit kérdeztek. (Összevissza volt a beszámoló kezdete.)

- A biztonsági intézkedéseket, betonfalakat, gépfegyveres katonákat.

- A repülő utazást. – Mivel ŐKET ez nagyon érdekelte. Aztán meg a Karmel és a Tábor hegyet mondtam el.

- Társadalmi élményeimet, amiket eddig nem tudtam. (Szóval nem bibliai dolgokat.)

+ Egyéb: kommentár, érzés, vélemény, közreadás, benyomás, novella

- Én oda még visszamegyek...

- Összbenyomásom az útról, hogy nagyjából kétheti program volt négy napba zsúfolva. És – ami még sosem fordult elő velem – visszanezve a fotóimat, nem minden képről tudtam, hogy hol készült... De mindezek ellenére jó volt, és tudom, hogy ha nem ilyen sűrű az időbeosztásunk, fele ennyi dolgot sem láttunk volna.

- Vártam valami belső érzést, hogy a Szentföldön járok, de nem volt... A szent helyek, templomok elrontották azt, hogy átgondoljam, mi is történt ott valójában. Aztán ott megértettem, hogy mit is jelent az, hogy hitben járunk nem látásban. Nagyon örültem, hogy sikerült elmen-nem/ünk, mert nagyon sok mindent másképp látok ezután Izráelről és a Közel-Keletről!

- Sőt, fokozni lehetne az élményeket, ha az idegenvezető által mondottakból este, vagy akár hazafelé egy kisebb vetélkedő alakul. Ez alapján mindennap meg lehet választani a „legszemfüle-sebb zarándokot“. Vagy eleve úgy indulni, hogy feladatokat kapjanak (például kérdezzék meg a Dávid király sírjánál az árust, mennyiért akar édességet adni, vagy számolják össze, hány rab-bit látnak aznap... Vagy hogyan van kiírva egy-egy felirat, hány lépésre van a Tel-Avivi piactól a tengerpart...). Ja, és jövőre, ha valaki szeretne a siratófalhoz imaüzit vinni, legyen nála blue-tec, vagy rágó, hogy benne is maradjon a résben.

- Köszönöm a lehetőséget. Életem eddigi legnagyobb élménye volt, és ezt nem csak úgy mon-dom. Más lesz ezután olvasni, tanulni és beszél-ni azokról a helyekről, ahol jártunk. Összegésze-ben abszolút pozitív érzéssel jöttem haza (talán még egy ideig intenzívebben vissza is fogok vágy-ni), sokat tanultam és tapasztaltam. Shalom.

- Nagyon jó volt az út, de iszonyú tömény. Még egy kis feldolgozási idő kell, hogy bármiért, amit ebben a témában mondok, vállalni merjem a felelősséget. Jeruzsálem viszont annyira nem fogott meg. Számomra az a város legfeljebb a keresztes-kori Jeruzsálem lehet, a római sem-miképpen sem. Éppen ezért a Via Dolorosa szá-momra nagyon virtuális volt. Legalább annyira meg kellett erőltetnem magam ott, hogy el tud-jam képzelni: Jézus tényleg ezt az utat járta

végig, mintha itthonról tettem volna ugyanezt. Az Olajfák hegye viszont kárpótolt mindenért. Az nagyon szép volt, és nagyon köszönöm. Bővebb véleményt leghamarabb egy hét múlva tudok mondani.

- Nem tudok semmit sem kiemelni konkrétan, mert minden az újdonság erejével hatott rám, s csak úgy szívtam magamba, ami hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés útján megragad-ható volt. Elgondolkodtatott azonban, amit az idegenvezetőnk megosztott velünk az ottaniak együttéléséről, a kívülről – a nagypolitika porondjáról – gerjesztett antiszemitizmusról. A Galileai-tenger és a hegyek idézték fel bennem valamelyest azokat az eseményeket, melyekről a Szentírás is tudósít. Ezekben a helyeken éreztem azok elementáris erejét, melyet az ember a mai napig nem aknázott ki, ellenben Jeruzsálemmel. A „fővárosban“ ugyanis már csak a ráakódott rétegekkel találkozunk a „misztikus élményre“ vágó lélek. A helyek és a korok, túl azon, hogy a maguk elementáris voltában – ott, ahol – meg-mutatkoztak, a professzionális idegenvezetés segítségével megelevenedtek, élettellel teltek meg számomra. A zarándoklat fogalmától ez egy kicsit távol állt. Úgy vélem, a zarándoklat alatt én magam is megteszem a belső utat, míg itt végig-vezettek az úton. Ezt azonban egy cseppet sem bánom. A Szentföldet turistaként jártuk be, de földi életünk maga a zarándoklat. Földi utunk egyik állomása volt a jeruzsálemi úrvacsorázás, melynek jelentőségét éppen a „hely szelleme“ emelte. Az Olajfák hegyén elfogyasztott kenyér és bor olyan közösséget teremtett, mely időn és teren túlmutatott. Hálás vagyok, hogy ennek részese lehettem.

- Jó volt hazajönni, jó lenne visszamenni. Deo volente.

BOZA KRISTÓF

RÓMA-PARTI SÉTÁK

Isten kegyelméből egy évig Rómában tanulhatok a valdens atyafiaknál, akik olyanok, mint mi, reformátusok, csak a pápai fennhatóság alól már 800 éve szabadok. Eddig sok szép élményben volt részem velük is, de most nem róluk kívánok írni (majd talán máskor), hanem a városról. Az Örök Városról, ahol az Akadémián kívül sok más érdekesség is található. Ezekről szeretnék írni egy-egy séta keretében nem túl száraz és nem túl hosszú, viszont annál érdekesebb dolgokat. A séta kiindulópontja a teológia kollégiuma lesz, ahol lakom. Stratégiaileg kiváló helyen található, mert a centrumban van, ahol a műemlékek száma igen magas, és a látvány is lenyűgöző.

Akkor a Pietro Cossa utcából el is indulok, és egy-két perc után máris a Tevere (Tiberis) folyó partján találok magam, ahol egyből föltűnik a monumentális Palazzo di Giustizia (Igazságügyi Palota), amely vaskos méreteivel valami felségességet és örök érvényűt kíván közölni.

Az angyal dárdával

Miután 1870-ben Róma elfoglalásával egyesült Olaszország, el akarták határolni magukat a Szentszék önkényétől. Ezért is található sok régi

A Szent Péter bazilika

Kilátás a kupolából ma, és egy évszázaddal korábban.

Jól látható, hogy el lett tüntetve a középső házior.

római és olasz jogtudós szobra a Palazzo di Giustizia előtt (Cicero, Licinius Crassus, Papinianus stb.), tudniillik most már új rend van érvényben, ami az igazságosságon alapul. Azonban a rómaiak szívének nem igazán tudott a közelébe férközni a roppant neobarokk épület, és Palazzaccio-nak csúfolják, ami öreg, ronda palotát jelent, tehát eredeti rendeltetésének nehezen tesz eleget. Közel huszonkét évig épült (1888-1910), de a szárnyas hírvívő lovasszobra csak 1926-ban került a Palazzaccio tetejére. A '70-es években megropant saját súlya alatt, de mára helyreállították.

Sajnos rám sem tudott akkora benyomást erőtteni a Palazzaccio, úgyhogy továbbmenve a folyó mellett hamarosan az Angyalvárhoz érek, amire már jóval kíváncsibb vagyok. A nyolcvannégy méteres négyzet alapon álló, hatvannégy méter átmérőjű kerek épületet Hadrianus császár kezdte építeni 135-ben mint családi mauzóleumot, és utódja, Antoninus Pius fejezte be 139-ben. Hadrianustól kezdve sok császár temetkezett ide, az utolsó Caracalla volt. Egy hosszú spirális folyosón lehetett eljutni Hadrianus urnájához, ahol a levegő sohasem volt állott, mert a szellőzőberendezések segítségével cirkuláltaták, így nem fűledt be.

Hadrianus a mauzóleumához híd is építtetett, hisz Róma városa inkább a folyó túlsópartján feküdt, és a felséges épület megkívánta, hogy külön hídon térjenek be az érdeklődők. A híd az 1450-es jubileumi évben a hatalmas zarándoktömeg alatt leszakadt, de azóta kiszélesítették, és ismét biztonságos. A barokk korban faragták ki és tették a híd elejére Péter és Pál szobrát, valamint tíz angyalt, akik Jézus passiójának jegeit hordozzák. A szobrokat Giovanni Lorenzo Bernini, szobrász, Róma akkori főépítész tervezte (*Szent Teréz extázisa* című szobrának képe a McGrath *Bevezetés a keresztyén teológiába* című könyvének fedelén található), de ő csak egyet faragott ki belőlük. Mellesleg itt tették ki a kivégzetteket közszemlére.

A mauzóleumot erőddé alakíttatta át Aurelianus császár (keresztyénüldözéseiről ismert), amikor építette Róma védelmi falait. Mivel ilyen funkciókat is ellátott, többször kirabolták az idők folyamán (tehát a császárok hamvai nem ott

keresendők), illetve dobáltak hadrianusi oszlopdarabokat és szobrokat az ostromlók fejére. 590-ben pestisjárvány dühöngött a városban, és Gergely pápa körmenetet rendelt el. Gergely a menet élén haladva észrevette a vár tetején Mihály angyalt, aki kardját hüvelyébe helyezve jelezte, hogy most már hazamehetnek, mert vége a ragálynak, és ekkor tényleg megszabadult a város. Ekkor szedték le Hadrianus szobrát az épület tetejéről, és azóta nevezik Angyalfővárnak. Először 1536-ban tettek egy márványból készült angyalt a vár tetejére, majd az 1700-as évek közepén a régi helyébe a jelenlegi bronzangyalt, abban a pillanatban, amikor elteszi a kardját.

1277-ben épült a Vatikánt az Angyalfővárral összekötő nyolcszáz méteres folyosó (bár egy része már az ötszáz éves korban elkészült), vagyis a Passetto di Borgo, ami a biztonságos menekülést szolgálta az akkorra már bástyákkal körülvett Angyalfővárra. Rossz nyelvek azt mondják, hogy a pápák számára sokszor tüzes hölgyek észrevétlen szállítását szolgálta (ne higgyünk ilyen mendemondáknak!). Jó hasznát vette a folyosónak VI. Sándor pápa, amikor 1494-ben VIII. Károly francia király csapatai ostromolták a várost, és az Angyalfővárra menekülve biztonságban érezhette magát. Ugyancsak igénybe vette VII. Kelemen pápa 1527-ben a Passetto, amikor V. Károly német-római császár zsoldosai kíméletlenül kirabolták és felégették Rómát.

Mellesleg ebben az időben kezdték a pápák úgy tekinteni a várat, mint rezidenciát, tehát sok kényelmet szolgáló szoba, lakosztály és egyéb kellék épült. Mivel 1527-ben nem tudták bevenni a várat a katonák, ezért további erősítési munkálatokat végeztek rajta, és újabb bástyákat

Átjáró az Angyalfővárból a Vatikánba.

Az Angyalfővár belső udvara kövhajító képekkel és golyókkal.

terveztek. A felsőbb emeleteken kényelem és luxus csodálatos falfestményekkel, az alsóbb teremben szenny és homály, mert az börtönként üzemelt. Még 1870-ben is, amikor olasz város lett Róma, mint börtönt vették át az Angyalfővárat.

1901 óta múzeum; kiállításokkal örvendeztetik meg a látogatókat, mint például engem, aki néhány Giorgio Vasari képet csodálhattam meg, valamint gyönyörű középkori és korabarokk klenódiúmokat. Bár az elszomorított, amikor egyik-másik bástyába betekinttem, cirka ötszáz éves fegyvereket találtam egymásra dobálva, vastag porréteggel borítva.

Az Angyalfővárból élményekkel megrakottan a Conciliazione utcájára lépek, ami egy sugárút a Szent Péter térre. Bár az utca már a 14. századtól létezik, a mostani formáját 1937-ben nyerte, amikor is Mussolini az utca közepén lévő többszáz éves háztömböket nemes egyszerűséggel eldózeroltatta. Egy-két épületet azért még másutt visszaépített, de az 1930-as évek városrendezéseinek rengeteg műemlék esett áldozatul. Ezekről majd még fogok szólni.

A hatalmas kolonnádokkal (oszlopsorok) határolt Szent Péter térre érkezve láthatjuk az ugyancsak hatalmas Szent Péter bazilikát, az ellipszis formájú tér két gyújtópontjában található Bernini által tervezett szökőkúttal és azzal a 3200 éves obeliszkkal, amelyet még 37-ben hozatott Egyiptomból Caligula császár. Az obeliszk tanúja volt Péter apostol mártírhalálának, hisz Nero cirkuszában állt, ami nagyjából a Bazilika mellett lehetett. 1586-ban állították fel százötven ló segítségével a mostani helyére. Az 1614-ben befejezett templomhomlokzat léptékhibáinak kijavítására Berninit kérték fel. A

A Szent Péter bazilika belseje.

Pétert Nero cirkuszától nem messze temették el, akinek sírja fölé Constantinus császár emeltetett templomot 315-349 között. Az öt hosszhajóval és kereszthajóval rendelkező bazilika száztizennyolc méter hosszú volt, és előtte egy négyszögletes árkádos udvar volt, a korabeli bazilikák stílusának megfelelően. A népvándorlást követően gyakran kirabolták a templomot, de mindig érkezett utánpótlás a hívek és a pápák adományaiból. 1451-ben súlyos tűzvész pusztított Rómában, aminek következtében meg-

megrendelés szerint további követelményeknek is eleget kellett tennie, így fontos szempont volt például az, hogy a pápa a tér minden pontjáról látható legyen, emellett a teret százezer ember befogadására kellett alkalmassá tenni. Mivel a Michelangelo által tervezett kupolára a homlokzat teljes egészében rátakart, így Bernini az ellipszis alakú térrel, melyet körként érzékelünk, és az itt felállított szökőkutakkal, valamint a tér oldalán található oszlopcsarnokokkal igyekezett elvonni a figyelmet erről a hibáról. A tér előtti trapéz alakú tér szolgált arra, hogy az emberek figyelmét a kupolára irányítsa. A trapéz alaknak köszönhetően a bazilikához való közeledés kevésbé érzékelhető, tovább engedi láttatni a kupolát. Ezen építészeti megoldásoknak köszönhetően végül sikerült kijavítani az épület hibáit, és 1667-re befejeződött a több mint egy évszázadig tartó építkezés.

A biztonsági vizsgálaton átesve be lehet menni a bazilikába. A kétszáztizenegy méteres belső hosszúsággal, tizenötezer-százhatvan négyzetméter alapterületével, százharminchat és fél méteres magasságával csak a második legnagyobb keresztyén templom (mégis több mint három és fél másodpercig zuhannék, ha lepottyannék a tetejéről), de ez rendelkezik a legnagyobb belső térrel. Hatvanezer ember befogadására képes, nyolcszáz oszlop található benne negyvenöt oltárral és háromszázkilencven szoborral (például Michelangelo Pietája), valamint tizenegy kápolna, bár a pápának mégsem ez a székesegyháza, hanem a Lateráni Szent János Bazilika.

szerűlt a középkori templom is. Az életveszélyessé vált régi templomot az új templom 1506-os alapkövetételével kezdték bontani. Sajnos a bontásnak sok olyan rész is áldozatul esett, amely megőrzésre érdemes lett volna, de abban a korban a műemlékvédelem mást jelentett.

Először görögkereszt-alakú (egyenlőszárú) épületet terveztek. Első menetben el is készült a bazilika központi része, a kupolát tartó pillérekkel, miközben még részben állott a régi templom hajója. Az építkezés ezt követően két évtizedre leállt (a főépítész, Bramante meghalt, Rómát kifosztották). Ismeretes, a pénzhiány miatt kezdték el a búcsúcédulák árusítását. Bramante után Antonio da Sangallo vette át az építkezés irányítását. Ő már egy latinkereszt-alakú bazilikát tervezett, így megépítette a főhajót. Tőle a hetvenes éveiben járó Michelangelo vette át a stafétát, és megtervezte a híres kupolát. 1590-es elkészültét azonban már nem érthette meg. 1605-ben, V. Pál pápa idején bontották le a régi bazilika utolsó maradványait, és ekkor kapta Carlo Maderna a megbízást a templomhajó meghosszabbítására és a homlokzat felhúzására. Az új bazilikát végül 1626 novemberében VIII. Orbán pápa szentelte fel. 1629-ben lett Bernini a templom főépítész, és a sok díszítőmunka és szoborcsoport kifaragása mellett ő készítette el azt a harminc méter magas szertelen barokk bronzbaldachint, ami a pápai oltár fölé magasodik, és kiválóan elosztja a teret. A pápai oltár mellesleg egy Nerva császár korabeli márványtomb, amely VIII. Kelemen (1423-1429) óta nyugszik Péter állítólagos sírja felett.

A palazzo di giustizia szemből, és oldalról

Jómagam, miután beléptem a 15. századi bronzajtókon (és figyelmesen megtekintettem Michelangelo *Pietáját*), amit legjobban tapasztaltam, az az volt, hogy elvesztettem a tér- és idő-érzékeimet. Minden nagyon arányos volt, ha középen haladtam. Csak akkor éreztem igazán törpének magam, amikor megálltam egy oszlop mellett, amely akkora volt, mint egy tízemeletes panelház. Észre sem vettem, hogy amíg a főhajó egyik végétől a másikig elértem, addig súlyos percek teltek el. Nem is beszélve arról, hogy mennyire precízen van kivitelezve minden, szinte minden négyzetméter és minden falfelület ki van használva. Amikor távozóban voltam,

a kapu előtt a templomban nagyon jópofa betlehemes pillantottam meg, ahol neonfények mellett folydogáló patakocská volt, ahol már-már ötszáz éves szállónak tűnt az egyébként zordon istálló.

Sétám végeztével még lehetett nézelődni, pihenni a téren, vagy visszamenni az aurelianusi falak mellett, vagy beülni valahol egy kiváló cappuccinora illetve gelatora, vagy akár egy pizzériába. Én egyiket sem cselekedtem, hanem igyekeztem feldolgozni a látottakat, hogy mihamarabb olvasható legyen a Tékában.

(Köszönjük :-) – A Szerk.)

Az Angyalvár

KÓKAI GÉZA

NAGYBÖJT*

– beszélgetés Dr. Puskás Attilával, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar dogmatika tanszékének vezető professzorával –

Nagyon nagy szeretettel köszöntöm a professzor urat. Mindenek előtt, szeretném megköszönni, hogy elfogadta a meghívásunkat. A böjt első vasárnapján nyilvánvalóan a böjtről szeretnénk beszélni, ez lenne a témánk. Rögtön bele is vágva a közepébe, az lenne a kérdésem: minek az ünnepe a böjt, és egyáltalán ünnep-e?

Azt gondolom, a böjtöt magát nem érdemes ünnepnek nevezni, a böjt inkább egy előkészületi időszak, a húsvét ünnepére szeretnénk előkészülni. Mégpedig negyven napon keresztül, hamvazószerdától egészen nagycsütörtökig, tehát a szentháromnak a kezdetéig tart ez a nagyböjti időszak. Magába foglalja a hétköznapokat, a vasárnapokat nem, tehát vasárnap nem böjtölünk sohasem, mert a vasárnap az mindig ünnep, Krisztus feltámadásának az ünnepe. Érdemes talán arra is figyelni, hogy a magyar elnevezés ebből az előkészületi időszakból egy elemet emel ki, a böjtöt. Emellett más elemek is nagyon fontosak ahhoz, hogy lelkileg jól elő tudjunk készülni húsvétra. Például az elmélyült imaélet, jócselekedetek, az irgalmasság testi-lelki cselekedetei, a szegényeknek a segítése, régi szóhasználatlál élve, alamiznaosztás. Ma talán úgy mondanánk, hogy szolidaritás vállalás azokkal, akik elesettek és rászorulók.

Milyen Szentírásbeli gyökerei vannak a böjtnek?

A nagyböjti előkészületünket húsvétra, a nagyböjt első vasárnapjának az evangéliuma is jó intonálja, vagy felhangolja. Ezen a vasárnapon minden évben Krisztus megkísértésének a történetét olvassuk. Jézus kimegy a pusztába, mielőtt elkezdené nyilvános működését. Negyven nap és negyven éjjel böjtöl, így készül a küldetése teljesítésére, és aztán ebben az idő-

szakban megkísérti őt a gonosz lélek, a Sátán. Egyfelől azt mondja neki, hogy mondd ezeknek a köveknek, hogy változzanak kenyérré, másfelől megmutatja neki a világ minden országát, gazdagságát. Ezt mind neked adom, ha leborulva imádsz engem, hazudja neki a Sátán. Illetve a jeruzsálemi templom párkányára viszi fel, és azt mondja neki, hogy vesse le magát innen, hiszen Isten úgyis vigyáz rá. Jézus számára ezek kísértések, ő visszaveri ezeket a kísértéseket, megküzd tulajdonképpen a Sátánnal. Nem véletlenül olvastatja velünk az egyház ezt az evangéliumi szakaszt. Itt arra akarja felhívni a figyelmünket, hogy a keresztény ember élete, Krisztus életéhez hasonlóan, küzdelem is. Tehát igényli az erőfeszítésünket, igényli azt, hogy ellenálljunk a gonosz lélek csábításainak, ellenálljunk esetleg a környezetünkből felénk érkező vagy hozzánk érkező rossz példákknak, és küzdünk azokkal a hajlamainkkal, azokkal a késztetéseinkkel, kívánságainkkal, amelyek melegei lehetnek a bűnöknek. Erre a küzdelemre hívja fel a figyelmünket, és szólít fel bennünket nagyböjt első vasárnapján az evangélium. Egyébként a böjtnek a szokása nemcsak Krisztus életében figyelhető meg. Már az Ószövetségben arról olvasunk, hogy évente egyszer az egész nép böjtöt tart, ez az úgynevezett nagy engesztelésnek a napján történik, amikor vezekel a bűneiért a nép, amikor bűnbánatot tart, és bűnbánatát így akarja kifejezni, és lelkileg így akar megtisztulni, hogy önmegtágadasként böjtöt végez.

Mózesről azt olvassuk, hogy amikor fölmegey Hóreb hegyére átvenni Isten törvényeit, negyven nap és negyven éjjel ott van, és nem vesz magához ételt. Tehát ő is az Istennel való találkozáshoz készül elő, ezzel a böjtnek nevezhető időszakokkal.

* Az interjú február 10-én volt hallható a Szent Korona Rádió Vallásóra című ökumenikus műsorában. A beszélgetés hangyaga meghallgatható, és letölthető a www.szentkoronaradio.hu internetes oldalról.

Ehhez hasonlóan Illés próféta, amikor menekül Aháb király haragja elől a pusztaságba, negyven nap és negyven éjjel az Istentől kapott ételnek az erejében teszi meg az utat a Hóreb hegyéig, és az út során ő sem vesz magához ételt és italt. Tehát mondhatjuk, hogy ő is bűntöt végez.

Szent Pál apostol magáról mondja, hogy bűntölt, és az ősegyháznak az életéhez, az Apostolok Cselekedetei szerint, hozzátartozott a bűnt. Akkor, amikor Istennek az akaratát akarták megtudakolni, előljárókat választottak az egyház élére, előtte imádkoztak és bűntöltek. Mielőtt misszióba küldték volna Pált és Barnabást az antiókhiai gyülekezetből, imádkoztak és bűntöltek értük. Tehát látszik az, hogy ez egy nagyon ősi szokás, már az Ószövetségben ott vannak a gyökerei, és az egyház kezdetektől fogva gyakorolta.

Jézus egy helyen azt mondja, amikor megkérdezik tőle a farizeusok és az írástudók: miért van az, hogy a mi tanítványaink bűntölnek, a te tanítványaid pedig nem bűntölnek, azt felelte, majd fognak bűntölni. Jézusnak erre a mondatára az egyháznak az a válasza, hogy mi péntekenként bűntölünk, mert pénteken vétetett el tőlünk a vőlegény, pénteken adta oda érettségét az életét.

Még talán érdemes egy jézusi mondatot idézni, amikor Jézus a gonosz lélek hatalmából szabadít meg egy embert, és utána az apostolokra is rábízta ezt, hogy a gonosz hatalma alól megszabadítsák az embereket, akkor azt mondja nekik, hogy bűnttel és imádsággal űzhető ki a gonosz lélek. Tehát magának az egzorcizmust végzőnek, a gonosz lélek hatalmából megszabadító embernek is belsőleg tisztának kell lennie ahhoz, hogy hatékony legyen ez a szabadító imádság, és ezt szolgálja a bűnt.

Megfogalmazódott bennem még egy kérdés ezzel kapcsolatban. Az ember, hogyha Isten közelében él, nyilván próbál Isten akarata szerint élni, próbálja a törvényt betartani, és tényleg aszerint élni, azonban Jézussal ellentétben az ember nagyon sokszor elbukik a kísértések között, akkor a kísértésekben való elbukás után mit tehet az ember?

Köszönöm szépen a kérdését. Először is el kell ismernie, hogy elbukott, be kell vallania, szembe kell néznie a bűnével. Manapság sokszor ennek a hiányát tapasztaljuk, az emberek nem szívesen ismerik el azt, hogy hibáztak, bűnt követtek el, vétettek, szívesebben hártják át

másra a felelősséget, keresnek öngazolásokat a politikai életben is, a kisebb közösségek életében is, családban is. Ez a kényelmesebb megoldás, de ez nem vezet igazában sem belső megtisztuláshoz, sem pedig a közösség életének a megújításához. Tehát az első lépés az, hogy megtérés útján ismerjük el azt, hogy vétettünk. Fájjaljuk azt, hogy nem feleltünk meg az Isten akaratának, nem a szeretetben éltünk. Utána, ha katolikus keresztény emberről van szó, akkor van egy nagy erőforrásunk ahhoz, hogy meg tudjunk tisztulni a bűneinktől, ez pedig a szent gyónás, vagy a bűnbocsátnak vagy bűnbánatnak a szentsége, amikor bevalljuk a bűneinket Isten színe előtt tételesen, és megkapjuk a feloldozást az egyház közvetítésével.

Ilyenkor megvalósul a kiengesztelődés az Istennel, megvalósul a megbékélés az egyházzal is, mert akkor, amikor bűnt követünk el, nemcsak Isten ellen teszünk valamit, vagy konkrétan az ellen az ember ellen, akivel szemben vétettünk, hanem mivel az egyház tagjai vagyunk, az egyházat is megsebesítjük, az egyház küldetését teljesítését akadályozzuk, ezért szükség van arra, hogy az egyház közösségével is kiengesztelődjünk. Ezért a pap, aki meghallgatja a bűn bevallását, a bűnöknek a beismerését, és megadja a feloldozást Isten nevében, nemcsak az Istennel való kiengesztelődésnek a szolgája, hanem az egyházzal való kiengesztelődést is szolgálja. Természetesen ennek a kiengesztelődésnek aztán az is a gyümölcse, hogy az ember önmagával is kiengesztelődik. Tehát megbékél, lelki békét talál, önmagát is feloldozhatja, mert megkapta Istentől a feloldozást. Már nincsen ott benne az a görcs, nincsen ott benne az a szemrehányás, nincsen ott az a keserűség, ami a bűn nyomában jár, hanem erőt kap ahhoz, hogy a szeretetben tudjon élni, erőt kap ahhoz, hogy Isten akaratának meg tudjon felelni. Így azt gondolom, megint csak nagyon bölcs az egyház, amikor azt kéri a katolikus emberektől, hogy a nagybűnti időszakban járuljanak a szent gyónás szentségéhez, ami hallatlan nagy erőforrás.

Milyen út vezetett ahhoz, hogy a nagybűnti időszak kialakuljon, és mai formáját elnyerje?

Nagyon régi intézményről van szó. A Krisztus utáni 4. század elején az egyházban már meghonosodott. Kezdetben azt az időszakot jelen-

tette, amelynek során a katekumenek, hittanulók előkészültek a keresztségnek a felvételére. Nagyszombat éjszakáján keresztelkedtek meg. Az ősegyházban nagyon sokszor éveken keresztül készültek erre az ünnepre, a keresztségnek a felvételére. Ennek az előkészületi időszaknak az utolsó, legintenzívebb szakasza volt ez a bizonyos negyven nap. Ennek során mindennap oktatásban részesültek, hallgatták a prédikációt, ekkor ismerkedtek meg a hitvallással, a Hiszek-eggyel, kapták meg a Miatyánkot, mint a keresztények sajátos imádságát, és aztán így készültek elő a keresztségnek a felvételére. Ma is, ha felnőtteket keresztelünk meg, sok esetben követjük ezt az ősegyházi szokást. Ma is a felnőtt katekumenek nagyon sok egyházközösségben nagyszombat éjszakáján keresztelkednek meg, és számukra is ez a nagyböjti időszak nagyon intenzív előkészületi időszak. Azok a keresztények, akik majd befogadják őket a saját közösségükbe, ilyenkor intenzíven imádkoznak értük, vagy akár velük együtt böjtölhetnek, vagy önmegtágadást végezhetnek.

Ugyanakkor az egész egyház számára nagyon fontos ez az időszak, úgy is nevezhetnénk, hogy a lelki nagytakarításnak az ideje, amikor kisöpörjük a belső világunkból, az életünkől azokat a dolgokat, amelyek nem felelnek meg a szeretet logikájának, a szeretet törvényének vagy Isten akaratának. Másképpen nevezve azt is mondhatnánk, hogy az egyháznak, az ősszegyháznak a nagy lelki gyakorlatos időszaka ez a nagyböjt. Ahogyan említettem, negyven napon keresztül tart, hamvazószerda az első napja. Tulajdonképpen hamvazószerdának a szertartása, a hamvazkodás már meg is adja a programot erre az időszakra. Ezen a napon hamut szentelünk, és a hamuval megjelöljük a hívőknek a homlokát, vagy hamut hintünk a fejükre. Ez egy szent jel, egy olyan jel, amelyről már a Biblia is tanúskodik, hogy a bűnbánatot tartó emberek az Ószövetségben bűneik elismeréseképpen és vezeklésképpen hamut szórtak magukra. A fájdalomnak, a gyásznak a jele tulajdonképpen ez a hamvazkodás. Fájjaljuk, hogy az életünkben vannak olyan pontok, amelyeken kudarcot vallunk a szeretetnek, ezeket nevezzük bűnöknek. És ilyenkor felszólít bennünket az egyház a pap szaván keresztül, hogy térjete meg és higgyetek az evangéliumban, változtassátok meg az életeteket, a gondolkodásmódokat, az érzületvilágotokat, alakítsátok Isten szándéka szerint.

Ugyanakkor ez a hamvazkodás vagy a hamu az emberi lét törekenységének is a jele. Egy másik mondat is elhangozhat ilyenkor a pap ajkáról. Ez a mondat pedig úgy szól: Ember, emlékezz, por vagy es porrá leszel! Ez arra figyelmeztet bennünket, hogy törekeny az életünk, és önmagunknak nem tudunk életet adni, nem tudjuk beteljesíteni az életünket. Ha csak a saját erőnkre támaszkodunk, akkor menthetetlenül kudarcot vallunk a halállal szembesülve. Tulajdonképpen ez a hamvazkodás azzal, hogy erre a két kudarcra, a kudarchelyzetre hívja fel a figyelmünket, ami a halál és a bűn, vágyat ébreszthet bennünk a megváltás után, Krisztus szabadító műve után, amit húsvétkor ünneplünk. Tehát ilyen értelemben is előkészít a húsvétra, hogy felébreszti vagy megerősíti ezt a vágyat. Krisztus az, aki be tudja teljesíteni az életünket a föltámadással, és Ő az, aki erőt ad nekünk ahhoz, hogy eredményesen küzdjünk a bűnnel szemben.

Összefoglalta azt, hogy mi is lenne a lényege a böjtnak, mégis mi az, amit egy hívő embernek mindenképp meg kell tennie böjtben? Illetve a kell az nem jó szó. Mi az, amire lehetősége van, hogy megtegy a böjt alatt, hogy közelebb kerüljön Istenhez, hogy méltóképpen tudjon készülni a húsvétra?

A böjt sohasem öncélú dolog. Jézus megfedte azokat a farizeusokat, akik teljesítményként tekintettek arra, hogy hetente kétszer böjtöltek, ezzel még kérkedtek, dicsekedtek is. Tehát nem önmagában van értéke a böjtnak, hanem tulajdonképpen abban segít bennünket, hogy rendezzük a belső világunkat. Az embernek a belső világa összetett világ, viszonyulunk saját magunkhoz, aztán a teremtett javakhoz, és kapcsolatban vagyunk vagy viszonyulunk a saját érzelmi törekvéseinkhez, vágyainkhoz, kívánságainkhoz, és bizony ez a belső harmónia, a bűn következtében nagyon könnyen felbomlik, felborul. Nagyböjtnak a cselekedetei ezeket a rendezetlenségeket szeretné gyógyítani vagy rendezni. Szent János írja azt az első levelében, hogy a világon három kívánság uralkodik: a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége. Tulajdonképpen ezen a három szinten szeretne segíteni bennünket nagyböjt, magával a böjti gyakorlattal, az alamizsnálkodással és az imádsággal, hogy ezek a dimenzióink rendbe jöjjenek. A teremtésnek a jó rendjéhez tartozik az, hogy

örömünket találjuk például abban, hogy finom ételeket eszünk, jó borokat iszunk, a teremtő Isten terve szerint való az, hogy a szexualitás örömmel jár a házassági kapcsolatban. Azonban ezek a vágyaink, amelyek ezekre az örömszerzésekre irányulnak, torzulhatnak, és nagyon könnyen szenvedélyekké alakulhatnak. Például a bujaságnál az érzéki szenvedély, vagy a mértéktelenség az étel és az italfogyasztásban. A böjt gyógyszer erre, amikor önmagunkat megtagadjuk, lemondunk valami olyasmiről, ami egyébként Istennek jó teremtménye, tulajdonképpen begyakoroljuk, eddük az akaratunkat arra, hogy képesek legyünk ellenállni annak a tehetetlenségi nyomatéknak, vagy annak a törekvésnek, amely arra irányul, hogy parttalaná váljanak ezek a törekvéseink, vagy eluralkodjanak rajtunk. A másik szinten, János beszél a szemek kívánságáról. Ez igazában a kapzsiságot jelenti. Az is Isten szándéka szerint való, hogy az embernek legyen annyi vagyona, amelyből fenn tudja tartani saját magát és a családját, tehát egy biztonságot ad neki, egy létbiztonságot, és nagy baj az, ha nincsen meg ez a létbiztonság. De itt megint torzulhat az erre irányuló törekvésünk, „mindent magamnak“ parttalan vágyakozásává alakulhat, ezt nevezzük kapzsiságnak, a mértéktelen vagyongyűjtést. Ennek a gyógyszer a nagyböjti időszakban az alamizsnálkodás, a javainkból való részesítése másoknak. Osszuk meg azt, amink van másokkal, adakozzunk, adományozzunk.

A harmadik szint az életnek a kevélysége, ez a legmélyebb gyökere tulajdonképpen az ember bűnös életének. Ez az emberben feltámadó kevélység vagy gőg, amikor önmagát tekinti a világmindenség középpontjának, szinte leborul saját maga előtt. Ennek az ellenszere az imádság. Az imádságban Isten előtt borulunk le, és őt ismerjük el Urunknak, Teremtőnknek, Atyánknak, Gondviselőnknek. Ilyen értelemben ezt a torz, önmagunk szeretetét, ami a gőgnek a gyökere, helyes szeretetté képes alakítani.

Ez a három dimenzió, nagyon szorosan összefügg egymással, és hatnak egymásra. Ha valamely dimenzióban sikerült előre lépnünk, például önmegtartóztatást végzünk, böjti gyakorlatokat végzünk, megtartóztatjuk magunkat a hús fogyasztásától, édességtől, vagy számunkra kedves ételektől, akkor máris eddük az akaratunkat ahhoz, hogy azt aztán Isten akaratához tudjuk igazítani. Ugyanakkor ha az imaéletet

elmélyítjük és tudatosítjuk, átéljük azt, hogy nem vagyunk mi saját magunknak sem az ura, hanem a mi Teremtő Istenünk, és ez erőforrás.

A böjt nemcsak ételektől való megtartóztatást jelenthet, hanem bármiféle önmegtartóztatást. Például ha valaki úgy tapasztalja az életében, hogy valamiféle függőség alakult ki, mondjuk a TV-nézés, az internetezés, a számítógép-használat, a vizuális és virtuális világgal való ilyen kapcsolat, akkor az ilyen ember számára az lehet a böjt, ha ettől tartózkodik. Például ha elhatározza nagyböjt elején, hogy bizonyos napokon nem nézek TV-t, vagy csak akkor használom az internetet, ha az a munkámhoz feltétlenül szükséges, és nem fogok játszani az interneten, vagy chatelni az interneten, ez is egyfajta formája a böjtnek. Lehet a böjtnek egy konkrét formája az, ha a szavainkra odafigyelünk, fölöslegesen nem fecsegünk. Ha számba vennénk azt, hogy sokszor fölöslegesen mennyi mindent mondunk, és pletykálkodunk, másokat megszólunk, az ettől való megtartóztatás is egy böjt. Vagy fülünknek a megböjtöltetése, tehát másoknak a beszédét, hogyha bizonyos emberekről rosszat mondanak, nem hallgatjuk meg. Azt mondjuk, hogy elfoglalt vagyok, nem kívánom ezt tovább hallgatni, megböjtöltetjük a fülünket. Vagy az is egy formája a böjtnek, hogyha számunkra kellemetlen embereket igyekszünk türelmesen elviselni. Tehát nagyon sok fajtája van annak, hogy be tudjuk magunkat gyakorolni a szent ünnepek ünneplésére.

Nagyon sok lehetőséget mondott el a böjttel kapcsolatban. Van-e valami konkrétum, amit az egyház kér vagy tanít, hogy böjtként el kell végezni? Vagy megint nem jó szó a kell, hanem el lehet végezni, vagy jó elvégezni ahhoz, hogy igazán jó legyen a böjtünk?

Igen, köszönöm szépen a kérdését, ez egy nagyon fontos téma. A katolikus egyház gyakorlata szerint a böjt nem redukálódik nagyböjtre, hanem igazában az évközi idő, vagy a liturgikus év minden hetében a pénteki nap, bűnbánati nap, amikor az egyik eszköze a bűnbánatnak a böjt lehet. Ilyenkor a szent negyven nap során a nagyböjtben minden pénteken azt kéri tőlünk az egyház, katolikus emberektől, hogy tartózkodjunk mindannyian a hús vételétől, a hús evésétől. Ez 14 éves kortól fölfelé számítva kötelező minden megkeresztelt katolikus embernek. Két

olyan napja van nagyböjtnek, amikor úgynevezett szigorú böjti napot tartunk, tehát nemcsak a hús eledeltől tartóztatjuk meg magunkat, hanem hamvazó szerdán és nagypénteken szigorítunk ezen a fegyelmen, és ezeken a napokon, naponta háromszor veszünk csak magunkhoz ételt, és figyelünk arra, hogy csak egyszer lakjunk jól. Tehát ilyenkor szigorú böjti napokat tartunk. Én azt gondolom, hogy nagyon bölcs az egyház, amikor ilyen előírásokat ad nekünk. Tudniillik abban hallatlan nagy erő van, hogy én nem egyedül böjtölök, nem egyedül végzek ilyen gyakorlatokat, hanem tudom azt, hogy a testvéreim mindannyian, bárhol is éljenek a világban, Argentínától kezdve Ausztrálián keresztül a Fülöp-szigetekig, Afrikáig, Magyarorszáig, mindenütt, ahol keresztény katolikusok vannak, tudom, hogy ezeken a napokon senki sem fogyaszt húst, és ez nagy erőforrás. Az egymáshoz való tartozásnak, a testvéri közösségnek az átélése is, azon túl, hogy mindenkinek személyesen is a lelki üdvösségét szolgálja.

És ha már szóba jött, hogy mit jelent az egyházban a testvériség, az hogy összetartozunk egymással, hadd jegyezzem meg azt, hogy a böjtöt, s az önmegtágadásokat nemcsak saját magunk hasznára, lelki hasznára végezhetjük, hanem a katolikus egyház tanítása szerint, fel tudjuk ajánlani egymásért is.

Tehát nemcsak imádsággal tudunk segíteni egymásnak, közbenjáró imádsággal, hanem ilyen formában is, hogy áldozatunkat, áldozatainkat, önmegtágadásunkat felajánljuk bajba jutott testvéreinkért, olyanokért, akik kérik a segítségünket. A mi értelmezésünk, a katolikus értelmezés szerint lehetséges, mert azok, akik megkeresztelkedtek a Szentháromság Isten nevére, Krisztus titokzatos testének a tagjai, és ebben a testben a tagok ki tudják egymással cserélni a lelki ajándékokat; ez a szeretet közegében lehetséges. Ez is egy plusz jelentése a böjtnek, a böjti gyakorlatnak.

Egy nagyon profán kérdésem lenne, lehet, hogy kár is feltenni, de azt gondolom, hogy ez sokaknak problémát jelent, hogy mi a különbség az egyházi, tehát bibliai értelemben vett böjt között, és mondjuk a ma divatos, gyakori, gyakran meghirdetett böjtök között, ami ilyen wellness centrumokban és különböző helyeken, ilyen testtisztító kúrák, vagy nem is tudom mik keretében szoktak történni?

Sajnos ez jellemző mai korunkra, hogy a fogalmaknak a kontúrját nagyon elmosásák. Tehát ezeket a gyakorlatokat én nem nevezném böjtnek, ezek testi egészséget szolgáló, vagy esetleg fogyókúra jellegű dolgok, vagy az egészséges életmód kialakítását segítik elő a testi egészség értelmében. A böjt, ahogyan az előbbiekben már elmondtam, elsősorban a belső világunknak a rendezettségét akarja szolgálni, azaz az érzéki törekvéseinknek, a teremtett javakhoz való viszonyulásunknak, és a saját magunkhoz való kapcsolatunknak a rendbetételét szolgálják, egy belső nagytakarítást. Persze az ember nem bontható ketté: eddig vagyok test, innentől kezdve vagyok lélek, hanem az ember test és léleknek az egysége. Tehát a testi böjtölés így tud hatni a lelki állapotunkra, az imádság pedig, ahogy az előbb is mondtam, az Istennel való kapcsolatunknak a lelki rendezése. A megtérésem erőforrásként szolgál ahhoz, hogy testemhez is helyesen tudjak viszonyulni. Most az előbb említett gyakorlatok, tehát a nem böjti gyakorlatok: a fogyókúrák, én azt gondolom, hogy leszűkítik az embernek a figyelmét a testi dimenzióra. Itt azt gondolom, hogy a cél ezekben az esetekben az, hogy minél egészségesebb legyek, illetve az, hogy jól nézzek ki, hogy szép legyek, hogy másoknak a tetszését elnyerjem. Ezek a szempontok nem szerepelnek az egyháznak a böjtről alkotott felfogásában.

Ezek szerint, ha jól értem, az a különbség, hogy az Isten nélküli böjt nem böjt?

Azt nem lehet böjtnek nevezni.

Végül az lenne a kérdésem, hogy Ön szerint miért jó böjtölni, és miért biztatná a hallgatókat arra, hogy böjtöljenek?

Egyfelől azért, mert így lehet jó előkészületet tenni a húsvét megünneplésére, hogy lelkileg olyan állapotba kerüljünk, hogy egyáltalán vágyakozunk a krisztusi megváltás után. Hogy ez a vágyakozás kialakuljon bennünk vagy elmélyedjen ehhez szükséges nemcsak a böjt, hanem a szent negyven napnak a gyakorlatai is. Tehát hogyha valaki mélyen át akarja élni a szent három napnak, nagycsütörtöknek, nagypénteknek és nagyszombatnak a misztériumát, akkor ahhoz elő kell készülni. Másrészt pedig azt gondolom, hogy azért is érdemes böjti gyakorlatokat foly-

tatni, mert a keresztény ember így a szabadságot mélyebben elsajátíthatja. Tudniillik ekkor tudja felmérni azt, hogy mik azok a helytelen kötődések, függőségek, amelyek megterhelik az életét és akadályozzák abban, hogy a szeretetben tudjon élni. Behatárolják ezeket a lehetőségeit. Képtelenné teszik arra, hogy Isten akaratát egyre inkább megtegye. A bűnt és a nagybűnti gyakorlatok felszabadítanak arra, hogy az ember teljesebb figyelemmel egyáltalán észlelje azt, mi az, amit Isten kíván tőle, és képes legyen meg is tenni azt, amit felfedezett Isten akaratként, tehát a teljesebb keresztény szabadságra való eljutáshoz. Azt gondolom, hogy nagyon fontos eszköz.

Tehát az Istenhez való közeledés eszköze lehet a bűnt? Illetve nemcsak a bűnt, hanem a bűnt megemléltett három dimenziója, amiről beszélt?

Így van, mindhárom dimenzió: a bűnt, az imádság és az alamizsna, vagy javainknak a megosztása, ez mind építi az Istennel való kapcsolatunkat.

Köszönöm szépen, hogy rendelkezésünkre állt, és áldott ünnepet, illetve áldott készülődést az ünnepre, és Istenhez való közelebb jutást kívánok.

Nagyon köszönöm. Én is hasonló jókat kívánok a kedves rádióhallgatóknak. Áldott előkészületet, és majd áldott húsvéti ünnepet!

BEMUTATKOZIK A BIBLIA MÚZEUM

A Biblia Múzeumot a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye alapította és hozta létre abból az alkalomból, hogy a Bibliatársulatok Világszövetsége Budapesten tartotta 1988. évi nagygyűlését. A működési engedélyt 1988. április 7-én adta ki a Művelődési Minisztérium.

A Múzeum létrejötte széleskörű összefogás eredménye. A támogatók között nemcsak állami szerveket, jelentős hazai és külföldi múzeumokat és egyházi gyűjteményeket, hanem áldozatkész magánszemélyeket is találunk.

Az állandó kiállítás elsősorban régészeti emlékek bemutatásával hozza közel a múzeum látogatójához a Bibliában leírt ősi események színhelyeit és mutatja be azokat a külső körülményeket, amelyek között Isten népének története lejátszódott.

Az állandó kiállítás fő részei:

1. A régészet és a Biblia.
2. A Biblia írás- és szövegtörténete.
3. A magyar nyelvű Biblia története.

A Biblia Múzeum látogatása ingyenes. Csoportok vezetése előzetes bejelentés és időpontegyeztetés után. Telefon: 06-1-2176-321, 06-20-22-77-866.

Nyitvatartási idő: hétfő kivételével naponta 10-17 óráig.

A Biblia Múzeum időszakai kiállításai a Biblia Évében:

„Boldog, aki olvassa...”

„Csak szépek voltak?” – A nők élete az ókori Palesztinában

A mainzi Johannes Gutenberg Universitát Ószövetségi Tanszékének vándorkiállítása. A kiállítás megtekinthető 2008. február 15-től április 6-ig.

„Hallván az Ő példázatait, megértették.” Máté 21, 45

Lőrincz Zoltán: Jézus példázatai a magyar festészetben című könyvének bemutatója és kiállítás a könyv illusztrációiból.

A kiállítás megtekinthető 2008. április 10-től április 29-ig. A kiállítás megnyitója és a könyvbemutató: 2008. április 10., 17 óra

Amit a reneszánsz embere olvasott

Kiállítás a Ráday Gyűjtemény anyagából. A kiállítás megtekinthető 2008. május 6. – 2008. július 31.

Szent János írása szerint való evangélium – akvarellek

Karátson Gábor kiállítása. A kiállítás megtekinthető 2008. szeptember 18. – 2008. november 18.

Visszatekintés és érzelmek

Hajnal Mihály grafikus- és festőművész kiállítása. A kiállítás megtekinthető 2008. november 20. – 2008. december 31.

VÁRJUK A BIBLIA MÚZEUM KIÁLLÍTÁSAIRA A BIBLIA ÉVÉBEN!

AZ ÉN ÚTITÁRSAM

1936-ban szegődött mellém az alma mater ajándékként, a sikeres – lelkészvizsga után. Azóta napjainkig hűséges társam és lelki táplálékom Urunknak ez az emberi keretekbe szorított áldott Igéje.

Velem volt a tízéves fegyházi lelkészi szolgálatom alatt, a dicsőségesnek hitt erdélyi és délvidéki bevonuláson, a szomorú katonakivégzéseken, és velem volt 1945. február 12-én, a királyi palotában, amikor Buda elesett. Uzmány nevű orosz kisvárosban kötöttem ki, egy vegyes német-magyar tiszti táborban, ahol velem együtt kilenc protestáns és tizenegy római katolikus lelkész volt. A többszöri zabrákon mindig elvették a Bibliámat, és mindig visszaadták, mint valami misztikus kegytárgyat, amitől félni kell. A tiszti táborban nemcsak a tetű szívta vérünket, hanem a rabtartóink is, akik a csekély hadifogoly-ellátmányt mindig megvámolták. A koplalás elől a munkába menekültem. Így aztán öt társammal kivitték egy Gyimsinó nevű orosz faluba, ahol orosz ácsokkal zsilipet építettünk. Amikor az egyszerű falusiak megtudták, hogy

„pópa“ van közöttük, arra kértek, hogy tartsak nekik istentiszteletet (no, nem a templomban, hanem a gabonaraktárban). A munkavezető hozzájárult.

1946 orosz újévkor az egy szobából álló lakásban annyian szorongtak, hogy egy tűt sem lehetett volna leejteni. A kívül rekedtek az ablakon át leskelődtek. Kevés szóval oroszul köszöntöttem a jelenlevőket, majd a Bibliámból a 90. zsoltárt olvastam fel, majd imádkoztam. Az emberek egy szót sem értettek az egészből, de sűrűn vetették a keresztet és sírtak. És én is velük. A végén mindenki kezet akart csókolni, ahogy náluk régen szokás volt.

Tavasszal visszavitték Uzmányba. Híre járt, hogy akik munkát vállalnak, új ruhát és fizetést kapnak majd. A körülbelül ezer fős magyar tiszti csoportból százhuszan jelentkeztünk, ketten lelkészek.

1946 tavaszán átszállítottak Voronyezsbe, előbb egy vegyes, majd a 82/5-ös magyar táborba. Jó ideig mint ácsbrigád-vezető dolgoztam, de voltam kőműves, technikus, csatornaépítő, mikor mire volt szükség. Az új ruhát valóban megkaptuk, a koszt is javult, pénzt azonban sose láttunk. Amikor a tábor vezetősége megengedte, istentiszteletet tartottam, amelyen római katolikusok is részt vettek. Ez már igazi ökumené volt. A munkaterápia jót tett, oldotta az emésztő honvágyat.

Egyik nap a szívverésem majd megállt. A Bibliám, amit a fejem alatt tartottam, eltűnt. Féltő volt, hogy a tolvaj cigaretta papírnak használja majd. Egy hét múlva ebben az alakban került vissza. Hadifogolytársaim ezekkel a gravírozott fedőlapokkal díszítették. Elöl a 18. zsoltár 3. verse, hátul a zászlós bárány és a teher alatt növényő pálma. Alatta: „Emléke a 82/5 tábor protestánsai.“

A Ráday Könyvtár Biblia Múzeumának azért ajánlom fel, hogy legyen emléke azoknak a próbatételes időknél, de egyúttal, biznysága annak a megtartó erőnek, amelyet az Élet Könyve hordoz, ha valóban útítársunk az életben.

Püspökladány, 1999. október hava

György Antal

ny. református lelkész

MEDGYESSY LÁSZLÓ A BOMBAVETŐK DILEMMÁJA

„Washington: *A Fehér Ház közölte, légcsapást mértek Irakra.*“ CNN news

Pár hónappal ezelőtt egy budapesti lelkész kitűnő vasárnapi igehirdetésében egy megrázó történetet mondott. Idézte egyháza újságjának a második világháborúból való egyik számát, ahol egy híradás volt arról, hogy az akkori magyar légvédelem egy hatalmas amerikai Liberator bombázó repülőgépet lelőtt, és a kiugráló légénység nagy részét elfogták.

Állítólag egy magyar származású fiú is volt közöttük, mert szülei hamarosan kerestették elveszett gyermeküket. Az egész ország azt kérdezte, hogyan lehetséges az, hogy egy magyar ember ősei szent földjére bombát dob? Vajon a vér valóban vízzé válhat? Milyen ember az, aki ilyet tesz? Az akkori háborús hangulatban sokan ítélték el a szerencsétlent. Ez a történet eszembe juttatott egy régen elhangzott vallomást, ami megmagyarázhatja, kibővítheti, talán be is fejezheti a régi újság híradását.

Isten kegyelméből évtizedekig az egyik amerikai városka magyar hátterű gyülekezetében szolgálhattam, ahol egy Joe Kovács nevű ember hűséges egyháztag volt. Joe minden vasárnap három órát hajtott, hogy szelítötte édesapját meglátogassa. Gyakran vitt magával, így sokat beszélgettünk. Egyszer beavatott abba az eseménybe, amely, véleménye szerint, élete végéig kínozni fogja.

Joe-t a második világháború alatt, tizennyolc évesen, besorozták az amerikai hadseregbe. Nagyszerű fizikuma miatt a légierőhöz került, az egyik Liberator nehézbombázó fedélzetére. Itt is az egyik legnehezebb feladatot kapta. Egy társával az óriás gép aljában ültek, ahol a kapitány által irányított fényjelek segítségével dolgoztak. Az egyik lámpa azt jelezte, mikor kell a hatalmas bombavető ajtókat kinyitni. Más villanásra beindították a csörlőket, amelyek a megfelelő bombákat hozták, attól függően, hogy gyújtó vagy szőnyegbombázást végeztek. Egy újabb jelre kibiztosították a szörnyű terhet, míg végre a zöld lámpára a bombakioldó leengedte a halált.

Két fiú dolgozott egymás mellett, az egyik kibiztosította, a másik kiengedte a bombákat.

Vasszékekhez voltak szíjazva, nehogy a légörvény őket is kihúzza a nyitott bombavetőajtókon. Egy kilométer magasban dermesztő hideg volt. Ha lenéztek, főleg éjszaka, a rájuk tüzelő léghátrító ágyúk torkolattüzeit látták. Alattuk, mellettük, felettük lövedékek robbantak, de nekik csak a lámpákat volt szabad figyelni.

A háború éve alatt a református, magyar Joe társa egy hasonló korú, lutheránus szlovák származású fiú volt. Ő lett a kibiztosító, míg Joe a bombakioldó. Nagyon sok bevetésen voltak együtt, így barátok lettek. A két gyerekember teljes tudatában volt annak, hogy közvetve és közvetlenül több száz vagy akár több ezer ismeretlen ember életét oltják ki. A porrá égő emberek jajkiáltásait ugyan nem hallották, de ha lenéztek, látták a kezük munkája által megjelenő, a felhőket nyaldosó borzasztó láng- és füstoszlopokat. Tizennyolc évesen nem értették a háború okát, célját, semmit, csak azt, hogy őket arra kényszerítik, hogy ilyen rettenetet műveljenek. Mert engedelmessé kellett, sok katonát végeztek ki, akik sokkos félelemből vagy más okból képtelenek voltak a parancsokat teljesíteni.

A feszültséget csak fokozta bennük az, amikor egységüket Magyarország és Szlovákia felé vezényelték. Bombázniuk kellett azt a népet, azt a földet, ahonnan szüleik származtak, amiről annyit hallottak, amit ismeretlenül is szerettek, aminek nyelvét, ha törve is, de beszélték. És a két tizenéves fiú önmaguktól, mások segítségével nélkül, hitükből és emberségükből merítve, egy olyan megoldást talált ami ugyan meg nem szüntette, de legalább enyhítette lelkiismeretük vádjait. Elhatározták titokban, a kapitány tudta nélkül, mert ezért katonai bíróság járt volna, engedély nélkül, időnként helyet cserélnek. Így Magyarország fölött repülve a szlovák fiú lett a bombavető, míg a Szlovák légitérben Joe engedte le a poklot...

Itt hirtelen elakadt a történet, Joe félrehúzta az autót, és sírni kezdett. Sírt magáért, az általa meggyilkolt sok ártatlan emberért, de egy olyan világért is ahol senkinek, soha többé ilyen szörnyűséges tettet nem kell majd elkövetni.

Ó, JÖJJ MÁR, URUNK JÉZUS!

AZ ÚJ TEREMTÉS TÖRVÉNYE*

Textus: Máté 12, 9-21

1.

Az evangéliumok tanúsága szerint Jézus gyakran szombaton gyógyít. Miért éppen akkor? Hiszen ismeri jól a Törvényt, a szombat a nyugalom és az ünneplő öröm napja, amit Isten teremtése végeztével megáldott és megszentelt. „Semmi dolgot ne tégy azon a napon.“ A komolyan hívő farizeusok be is tartják akkurátusan a szombatnapi parancsot magukon és betartatják másokon is. Jézus ennek ellenére szombaton vonul át a vetéseken, hogy éhes tanítványai kalászt tépjenek, és szombaton gyógyítja meg az elszáradt kezű embert is. Miért éppen akkor? Igazán várhatott volna egy napot, s a hét első napján is meggyógyíthatta volna betegeit, azok e kis halasztásért igazán nem zúgolódtak volna annyi nyomorúságos év után.

Valójában Jézus szombatnapi ténykedésével provokál. Előhívja, vagy inkább megelőlegezi az Isten országának törvényét, Jézus szombatnapi gyógyításaival azt kiáltja bele a kegyesek képébe, hogy az Úristen nem tud gyönyörködni már teremtett világában, mert az emberi bűn azt igencsak megrontotta. Sok benne a nyomorúság, a betegség és az érthetetlen halál. Képmutató dolog a hetedik nap ünneplő megszentelése akkor, amikor csonka-bonkák és koldusok ülnek a templomlépcsőn, éhesek és ördögösök veszik körül a magukra nyugalmat öltő embereket. Isten nem tud megnyugodni ennek a társadalomnak láttán, nem tartja jónak és szépnek háborúval és szenvedéssel teli világunkat.

2.

Amikor Jézus szombatnapon gyógyít, épp azt akarja bemutatni, hogy Isten immár csak az új teremtésnek örvend, amely belehasít a réginek egy pontjára térben és időben. A gyógyítás percében megvalósul valami az új élet valóságából, s Isten országának kicsiny tökéletessége jelenik meg egy elszáradtságából megelevenedett karon, egy vaksötétségből megnyílt látó szemem. Jézus gyógyítása valójában az új teremtés megelőlegezése, amelynek szférájában nincs halál, betegség és bűn.

Jézus szombatnapi gyógyításával nemcsak a mózesi törvényt hágja át, hanem a természet fizikai törvényével együtt az erkölcs természeti törvényét is. Ami nekünk már természetes: a halál, a háború, a szenvedés, az az Isten számára egyáltalán nem természetes. Akarata szerint nem maradhat így a világ, már elkezd benne az új teremtest az új ember csudadolgaival. Amikor az új teremtest törvénye, vagy másképp fogalmazva, a szeretet törvénye mentén az új ember körül új minőségű élet bontakozik ki, valami új támad fel a semmiből, akkor értjük meg igazán a szombatnap utáni napnak, a hét első napjának, a feltámadásnak, az Úr napjának jelentőségét életünkben. Ez a krisztusi ember küldetésének

* Békési Sándor dékán úr áhítata, amely a 2007/2008. tanév, tavaszi szemeszterének csendesnapján hangzott el.

lényege. A régi, nyomorúságos, krízisben lévő és reménytelennek látszó világban felmutatni az új életet minden vonatkozásában az új teremtésnek és szeretetnek törvényével, ami nem más, mint egy megelőlegezett darab az Isten eljövendő országából. Minél nagyobb a mélység, annál magasabb igény-nyel.

3.

Az evangélium szerint is biztos, hogy ahol Jézus Krisztus új világot teremt, ott mindig tanács alakul Isten küldöttének elveszejtésére. Ez is törvényszerű, a régi, bűn által megrontott világ törvénye értelmében. Krisztus tudja ezt, számít az ügynökökre, az akadékoskodókra és gáncsoskodókra az új ember életében is. Viszont sohasem alkuszik meg, nem vegyül el az ellendrukkerek csapatában, nem köt elvtelen kompromisszumokat, s nem szórja a gyöngyöket a disznók elé. Egyszerűen eltávozik a vallásos és ideológus farizeusoktól, és magával viszi az új teremtés világát mint törékeny mécses fényét a sötétségbe: a krízisbe, a háborúságba, a nyomorúságba, a vak üreges szemébe és a beteg elszáradt jobb karjába. Mert az Isten természete épp az, hogy az elrontottból mindig újat teremtsen, a megholtat mindig feltámassza, az elvesztettet mindig visszahozza.

Minél nagyobb a mélység, annál magasabb igénnyel. A körülmények lehetnek a lehető legrosszabbak, ami nekünk már sajnos természetes, de Isten számára sohasem az. Ézsaiás már ráérezett erre az isteni karakterre, s megjövendölte, hogy az Isten embere a karrierhajhászás örülete közepette sem verseng, a reklámok és önreklámok áradatában sem kiált az utcán, a nagyot mondók, hangoskodók és hatalmaskodók tolongásában sem hallatja a szavát, mégis övé a győzelem. Isten emberének legvégső szava, amikor már minden remény elveszett is, a megváltás: új világ a vak megnyílt szemén, új, egészséges élet a megszáradt kezű jobbján, új templom a lerombolt régi omladékain.

